

Kati Hiltunen

SOSIAALISEN MEDIAN MERKITYS NUORTEN YSTÄVYYSSUHTEISSA

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Kati Hiltunen: Sosiaalisen median merkitys nuorten läheisissä suhteissa

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Viestinnän maisteriohjelma

toukokuu 2021

Sosiaalinen media on nykyään osa lähes jokaisen elämää. Erityisesti nuoret viettävät aikaa sosiaalisen median parissa ja viettävät siellä aikaa läheistensä kanssa. Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää sosiaalisen median merkitystä nuorten ystävyysuhteissa. Tutkielma aloitettiin syksyllä 2020 ja viimeisteltiin keväällä 2021. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jota varten tehtiin 10 teemahaastattelua. Haastateltavat olivat iältään 18–24-vuotiaita, ja he olivat opiskelijoita sekä vastavalmistuneita nuoria. Aineisto litteroitiin ja koodattiin Atlas.ti-ohjelmalla.

Tutkielman tulosten mukaan sosiaalinen media mahdollistaa ystävien keskinäistä viestintää. Sosiaalisen median rooli rakentuu vuorovaikutussuhteiden syntypaikkana sekä ylläpitokanavana. Sen kautta myös lähdettiin avaamaan ihmissuhteissa syntyneitä ristiriitoja. Aineiston keskeiset tulokset olivat loputon keskustelu ja performatiivinen ystävyys. Loputon keskustelu tarkoittaa keskustelua, joka jatkuu sosiaalisen median alustoilla useita päiviä, jopa vuosia, ja jonka keskustelijat kokevat samaksi keskusteluksi, joka on aloitettu vuosia tai päiviä sitten. Performatiivinen ystävyys on ilmiönä ystävyden esittämistä ja performointia sosiaalisen median alustoilla. Sen avulla haluttiin kertoa ystäville heidän tärkeydestään ja samaan aikaan luoda kuvaa ystävydestä suhteen ulkopuolelle. Tulosten perusteella voidaan todeta, ettei sosiaalisen median rooli vuorovaikutussuhteessa ole yksipuoleinen, vaan se ulottuu useaan vuorovaikutussuhteen alueeseen. Se toimii vuorovaikutuksen alustana mahdollisesti helpottaen tai vaikeuttaen viestinnän tapahtumista.

Jatkotutkimusaiheita ovat muun muassa loputtoman keskustelun ilmiön syventäminen ja tarkentaminen sekä performatiivisen ystävyden merkitysten tutkiminen syvällisemmin.

Avainsanat: Sosiaalinen media, teknologiavälitteinen viestintä, vuorovaikutussuhteet, interpersonaalinen viestintä, SIP, Hyperpersonaalinen CMC

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	4
2	SOSIAALINEN MEDIA	7
3	VUOROVAIKUTUSSUHTEIDEN TARKASTELUA	10
3.1	<i>Vuorovaikutussuhteen lähestymistapoja</i>	10
3.2	<i>Ystävyyssuhde vuorovaikutussuhteena</i>	11
3.3	<i>Nuorten ystävyyssuhteet</i>	14
4	TEKNOLOGIAVÄLITTEINEN VUOROVAIKUTUS	16
4.1	<i>Sosiaalisen informaation prosessoinnin teoria (SIP)</i>	16
4.2	<i>Hyperpersonaalinen näkökulma</i>	18
5	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
5.1	<i>Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset</i>	20
6	TUTKIELMAN TOTEUTUS	21
6.1	<i>Aineiston keruu</i>	22
6.2	<i>Aineiston analyysi</i>	24
6.3	<i>Tutkimuksen eettiset kysymykset</i>	25
7	TULOKSET	27
7.1	<i>Sosiaalisen median konteksti nuorten vuorovaikutussuhteissa</i>	27
7.2	<i>Nuorten ystävyyssuhteiden rakentuminen sosiaalisessa mediassa</i>	32
7.3	<i>Vuorovaikutusteot sosiaalisessa mediassa: merkitykset tykkäyksen, kommenttien ja seuraamisen taustalla</i>	42
8	POHDINTA	49
8.1	<i>Tutkielman arviointi</i>	50
8.2	<i>Jatkotutkimusehdotukset</i>	52
	KIRJALLISUUS	53
	GRADUN LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Sosiaalinen media on tullut jäädäkseen. Arkeemme on 2000-luvulla saapunut ulottuvuus, jonka avulla saamme läheiset kiinni milloin ja missä tahansa. Lähes jokaisen taskusta löytyy älypuhelin ja lukuisia sovelluksia, joiden kautta voimme olla yhteydessä toisiimme. Sosiaaliseen mediaan liittyvä keskustelu on kuitenkin polarisoitunut: toisella puolella uusia medioita ja ympäristöjä ylistetään ja toisella puolella niiden ennustetaan koituvan kohtaloksemme. Tämän päivän nuoret ovat kasvaneet sosiaalisen median parissa, ja tuo ulottuvuus näkyy vahvasti myös heidän ihmissuhteissaan.

Nuoret ovat mielenkiintoinen ryhmä, koska vuonna 1990 lapset ja nuoret käyttivät keskimäärin neljä tuntia päivässä median parissa; nämä keskiarvot ovat nousseet kuuteen (lapset) ja yhdeksään (nuoret) tuntiin päivässä. Tämän päivän nuoret ja lapset käyttävät enemmän tunteja median kuin koulun parissa. He myös katsovat useampia ohjelmia *online*, tallentavat ohjelmia katsoakseen niitä myöhemmin ja usein käyttävät toista ruutua kommentoidakseen show'ta, välttääkseen mainontaa tai ollakseen yhteydessä muiden kanssa. (Valkenburg & Piotrowski 2017, 1–2.) Nämä ruutu-aikaan liitettävät luvut ovat varmasti vielä korkeammat tänä päivänä vuonna 2021. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 nuorista (16–24 vuotiaat) 100 % käyttää internetiä, 97 % käyttää internetiä useasti päivässä sekä 98 % käyttää internetiä matkapuhelimella (SVT 2019).

Nuorten ihmissuhteet elävät myös sosiaalisen median alustoilla. Sandfordin ja Quarmbyn (2019) mukaan nykynuorien elämä onkin monimutkaista, moniulotteista ja interkontekstuaalista. Tämä edellyttää yksilöiden hallitsevan kilpailevia vaatimuksia sekä todellisissa että virtuaalisissa tiloissa. Yksi nykypäivän haasteista ovatkin yhteen liitetyt (interconnectedness) sosiaaliset paikat ja huokoiset (porous) rajat niiden välillä. (Sandford & Quarmby 2019, 117.)

Sosiaaliseen mediaan ja nuoriin liittyvä aiempi tutkimus on käsitellyt sosiaalisen median yhteyttä hyvinvointiin. Hyvinvointinäkökulmaa on tutkittu esimerkiksi verkossa luotujen ystävyys-suhteiden ja miesten mielenterveyden välisten suhteiden kautta (Best ym. 2015). Lisäksi on tutkittu sosiaalisessa mediassa toteutuvan vuorovaikutuksen muutoksia erilaisissa iän vaiheissa (Booker ym. 2018) sekä sosiaalisen median käytön yhteyttä itsetuntoon (Khan ym. 2015). Kvantitatiivisten tutkimusten määrä sosiaalisen mediaan liittyen on huomattavasti suurempi kuin laadullisten tutkimusten määrä eli kvantitatiivinen on suositumpi menetelmä kuin laadullinen (Ks. Hietaoja & Mäkinen 2019). Hietaojan ja Mäkisen (2019) kirjallisuuskatsauksessa käytiin läpi 20 tutkimusta,

joissa tutkittiin sosiaalisen median yhteyttä nuoren hyvinvointiin. Näistä vain kaksi oli laadullisia tutkimuksia.

O'Reilly ja kumppanit (2018) tutkivat sitä, onko sosiaalinen media haitaksi mielenterveydelle ja hyvinvoinnille. Temaattisen analyysin pohjalta heidän tutkimustuloksensa mukaan nuoret kokivat sosiaalisen median haitalliseksi kolmen teeman kautta: ensimmäiseksi sen uskottiin tuottavan mieliala- ja ahdistushäiriöitä joillekin nuorille, toiseksi se nähtiin verkkokiusaamisen alustana ja kolmanneksi sosiaalisen median käyttöä kuvattiin riippuvuutena. (O'Reilly ym. 2018, 601.) Toisaalta sosiaalinen media mahdollistaa nuorille paikan, jossa olla yhteydessä heidän ystäviinsä ja jonka kautta on mahdollista olla yhteydessä koko maailmaan heidän kotoaan käsin. Nuoret haluavat julkisen tilan, jossa näkyä ja tulla nähdyksi, sosialisoida ja tuntea, että heillä on vapaus tutkia maailmaa koulun ja aikuisten luoman kuplan ulkopuolelta. Sosiaalisen median kautta nuoret voivat olla yhteydessä maailmaan aivan uudella tavalla. (Boyd 2014, 201–214.) Sosiaalinen media on dynaaminen online-ympäristö, jossa nuoret voivat saavuttaa itsenäisyyttä perheestään ja rakentaa merkityksellisiä ihmissuhteita vertaistensa kanssa. Tutkimukset eivät ole kuitenkaan vielä voineet osoittaa tuottavatko nämä mahdollisuudet enemmän haittaa vai hyötyä nuorten ihmissuhteille offline-ympäristöissään. (Dredge & Schreurs 2020, 901.) Nuorten kokemuksia sosiaalisen median merkityksestä läheisiin ihmissuhteisiin ei ole tiettävästi aiemmin tutkittu.

Tämän tutkielman tavoitteena on kuvata sosiaalisen median roolia nuorten läheisissä ihmissuhteissa. Tutkielman tutkimuskohteena ovat nuoret. Nuoruuden tutkiminen on tärkeää, koska se on se vaihe, jossa nuoret ihmiset sitoutuvat instituutioihin, olivatpa ne sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämistä varten tai sosiaalisen jakautumisen vakiinnuttamisen takia – ne ovat merkittäviä viitekehyksiä jokaiselle yhteiskunnalle. Siksi nuoruutta käsittelevä tutkimus on tärkeä indikaattori kunkin yhteiskunnan poliittisten ja taloudellisten järjestelmien todellisista ”kustannuksista” ja ”eduista”. (Wyn & White 1997, 6.)

Nuoruus on sosiaalisesti rakennettu vaihe lapsuuden ja aikuisuuden välillä: sitä ei ole sidottu kronologisesti tasolle, jota sitoo tietty ikähaarukka, eikä siihen voida osoittaa liittyvän tiettyjä toimintamalleja, kuten työnteko tai seksuaalisten suhteiden aloittaminen. Nuoruus on laajempi konsepti kuin murrosikä tai nuoruusikä, jotka viittaavat tiettyihin kehittymisen vaiheisiin, alkaen puberteetista ja päättyen fyysiseen ja emotionaaliseen kypsyyteen, kattaen yleensä pidemmän ajanjakson. Nuoruus onkin sosiaalisesti muodostettu kategoria, jota voisi kutsua osittaiseksi

riippuvuuskaudeksi, joka ajoittuu lapsuuden ja aikuisuuden väliin. Tätä kautta ei pitäisi määritellä kronologisilla termeillä, sillä se voi olla hyvinkin erilainen riippuen ajanjaksoista tai yhteiskunnasta. (Furlong 2013, 1, 22.)

Tämän tutkielman tutkimuskohteeksi valittiin 18–24-vuotiaat nuoret. Ikähaarukka asetettiin Suomen nuorisolain ja YK:n määritelmään perustuen. Suomen nuorisolain (1285/2016) mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat, kun taas YK määrittelee nuoriksi kaikki 15–24-vuotiaat (Definition of Youth, 2013). Tutkielmaan valittiin tarkoituksenmukaisesti yli 18-vuotiaita, jotka pystyvät antamaan suostumuksen tutkimukseen itse. Aihetta on tärkeää tutkia siksi, että ymmärtäisimme sosiaalisen median roolia vuorovaikutussuhteissa laajemmin. Nykyaikainen viestintä muokkaa myös viestintätylejä, ja tämä tutkielma voi auttaa hahmottamaan sitä, miten sosiaalinen media muokkaa tapamme olla yhteydessä toisiimme. Viestinnän näkökulmasta on merkityksellistä selvittää erilaisia viestinnällisiä ilmiöitä, joita sosiaalisen median käyttämiseen liittyy. Se, miten sosiaalinen media on yhteydessä nuorten ystävyys-suhteisiin, voi auttaa ymmärtämään laajemmin nyky-yhteiskuntaa esimerkiksi sosiaalisten suhteiden ja nuorten näkökulmasta käsin.

2 SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaaliselle medialle on todella monta määritelmää, ja sosiaalisen median kehittyessä koko ajan myös määritelmät uusiutuvat. Suomisen (2013) mukaan sosiaalinen media on tunnetun aikakauden digitaalista viestintää, joka ilmenee verkossa viestinnän monikanavaisuutena. Sosiaalinen media perustuu globaaleihin palveluihin, joiden pohja on sisältöjen jakamisessa sekä verkostojen ja yhteisöjen rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Tätäkään määritelmää ei kannata kuitenkaan pitää muuttumattomana – sosiaalinen media, sen palvelut ja käyttötavat elävät jatkuvasti. (Suominen, 2013, 17.)

Tässä tutkimuksessa sosiaalinen media määritellään online-alustaksi, jossa ollaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Sosiaalista mediaa lähestytään ulottuvuutena ja osana ihmissuhdetta ilman taustaodotuksia siitä, luoko se suhteelle enemmän rajoituksia kuin mahdollisuuksia.

Aiemmassa tutkimuksessa sosiaalisen median kolmeksi keskeisimmäksi piirteeksi on kuvattu Bechmann ja Lombogrin (2012) mukaan hajautunut viestintä, joka ei ole säädeltyä, käyttäjien oleminen aktiivisina sisällöntuottajina, ja että viestintä nähdään vuorovaikutteisena ja verkostoituneena, jonka pohjalla on käyttäjien välinen vuorovaikutus. (Isotalus ym. 2018, 14.) Meiklen (2016) näkemyksen mukaan, toisin kuin perinteinen media, sosiaalinen media näyttäytyy kaaosmaisena ympäristönä, jonka yleisöä kutsutaan sisällöntuottajiksi. Tämän näkemyksen mukaan perustana on käyttäjien välinen vuorovaikutus.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan juuri yksilöiden välisiä suhteita. Mobiililaitteet mahdollistavat käyttäjien jatkuvan läsnäolon kaikkialla internetissä, mahdollistaen informaation löytämisen tehokkaasti ja tarjoten mahdollisuuden olla jatkuvasti yhteydessä muihin ihmisiin (Park 2013, 189). Sosiaalisen median tärkeimmät edut ovatkin sisältöjen jakaminen, muiden saavuttaminen ja käyttäjien välinen vuorovaikutus. Sosiaalinen media on läsnä kaikkialla, ja sen odotetaan laajentuvan tulevaisuudessa. (Duong 2020, 122.)

Yksi mielenkiintoinen tema sosiaalisessa mediassa on identiteetti ja sen rakentaminen tämän ulottuvuuden avulla. Sandford ja Quarmby (2019) ovat tutkineet nuorten habitusta sosiaalisessa mediassa. Heidän mukaansa nuorten dispositiot, maut ja mieltymykset ovat muotoutuneet nuorten

sosiaalisten medioiden valintojen kautta. Jokainen sosiaalisen median alusta rohkaisee yksilöitä kehittämään hieman erilaisen habituksen, esimerkiksi nuoren Instagram-habitus voi olla erilainen kuin hänen Snapchat-habituksensa. (Sandford & Quarmby 2019, 129.) Myös Boyd (2014) on tutkinut nuorten identiteetin rakentumista sosiaalisessa mediassa. Toisin kuin kasvokkaisissa tilanteissa, joissa ihmiset ottavat kehonsa itsestäänselvyytenä, online-ympäristössä ihmisten täytyy tietoisesti luoda digitaalinen läsnäolonsa ja tätä kautta identiteettinsä. (Boyd 2014, 37.) Toisaalta kasvokkaisissa tilanteissa nonverbaalinen viestintä on usein myös tiedostettua, eikä kyse ole aina itsestään selvästä asiasta. Siinä missä aiemmat sukupolvet kehittivät ihmissuhteitaan kasvokkaisissa ympäristöissä, nykyään melkein kahden vuosikymmenen ajan sosiaalinen media on tarjonnut massiivisen online-ympäristön, jossa navigoida niin mahdollisuuksien kuin rajoituksienkin välillä (Dredge & Schreurs 2020,886).

Sosiaalisen median alustalla kontekstit ovat merkittävässä yhteydessä viestien ymmärtämisen ja oikeintulkinnan kannalta. Vaikutelmien hallinta online- ja offline-ympäristöissä ei ole vain yksilön tekoja; se on sosiaalinen prosessi. Osa sitä, mikä tekee vaikutelmien hallinnan niin mutkikkaaksi, on se, että kontekstit, joissa nuoret operoivat, ovat myös verkostoituneita. Kontekstit eivät kaadu vahingossa; ne kaatuvat, koska ihmisillä on erilainen ymmärrys siitä, missä rajat sijaitsevat ja kuinka heidän valintansa vaikuttavat muihin. (Boyd 2014, 49.) Kontekstien kaatumisen seurauksena voi rakentua suuriakin väärinymmärryksiä ihmisten välillä heidän navigoidessaan verkko-ympäristöissä pyrkien rakentamaan kuvaa muiden identiteeteistä sekä itsestään.

Se, missä määrin ihmiset vuorovaikuttavat keskenään ja luovat yhteisöjä, onkin jo toinen kysymys. On todettu, että sosiaalisen median fokus voisi olla enemmän identiteetin rakentamisessa kuin joukkoyhteisöjen luomisessa. Sen sijaan, että rakennetaan keskusteluja, jotka johtaisivat yhteisymmärrykseen (tai ristiriitaan), alustojen tarkoituksena onkin ”tuoda oma identiteetti alustalle” ja tehdä siitä mahdollisimman viihdyttävä, jotta muut huomioisivat sen jollain tavalla. Tämä yksityiskohta korostaa yksilöllisyyttä enemmän kuin joukkoidentiteetin muodostumista. Esimerkiksi Facebookin on ajateltu vallankumouksellisesti tuovan ihmisiä yhteen, mutta Facebook ei kuitenkaan luo yhdessä jaettua joukkoidentiteettiä. Sen sijaan siellä muodostetut suhteet perustuvat yksilöiden välisiin suhteisiin. (Meikle 2016, 310–311.) Sosiaalisessa mediassa voidaan viestiä yhdeltä yhdelle, yhdeltä monelle tai monelta monelle. Yksi viestintätapa on myös monelta yhdelle, jossa yksilöiden teot, päätökset ja asenteet kootaan yhteen, muunnetaan ja esitetään uudelleen yksilölle. (Dron & Anderson, 2014, 10.) Nykyajan identiteetit ovatkin monimutkaisia,

moniulotteisia ja alueellistettuja. Digitaaliset ympäristöt representoivat perustavanlaatuisesti nuorten sosiaalisia kokemuksia. Todellisen ja virtuaalisen maailman rajat ovat hämärtyneissä. Tällä on seuraamuksia nuorten ihmisten neuvotteluihin ja esittämiseen omista online- ja offline-identiteeteistään. (Sandford & Quarmby 2019, 129.)

Nuorten sosiaaliset näköalat koostuvat useista sosiaalisista kentistä. Jokaisella kentällä on erityinen rakenne ja lainalaisuutensa, jotka vaikuttavat siihen, miten yksilöt oppivat ja ymmärtävät sosiaalisten käytäntöjen vaatimukset kyseisessä tilassa. Sosiaalinen media kumoaa perinteiset rajat, joiden sisällä vuorovaikutus tapahtuu. Tämän voi nähdä sosiaalisen median pääomana, joka esiintyy yhteyksien ja statuksen muodossa.” Habitus – erityisesti mieltymysten ja saatavilla olevuuden konseptit – ovat tärkeitä, kun havainnoimme tapaustutkimuksia, ja erityisesti kun havainnoimme sitä, kuinka nuoret harjoittavat sitoutumisen muotoja (omia ja muiden) erilaisilla sosiaalisen median alakentillä. Instagramissa normatiivinen käyttäytyminen sen alakentillä sisältää yksilöiden ilmaisun ja oman identiteetin heijastamisen muille. Tarkemmin sanottuna yksilöt rakentavat narratiiveja omasta identiteetistään kuviensa avulla. (Sandford & Quarmby 2019, 121–122, 124.)

3 VUOROVAIKUTUSSUHTEIDEN TARKASTELUA

Ystävyyssuhde on vuorovaikutussuhde. Läheisissä suhteissa, kuten ystävyyssuhteissa, on kyse interpersonalisesta vuorovaikutuksesta. Tässä tutkielmassa tarkastelen ystävyyssuhdetta Trenholmin ja Jensenin (2013) esittelemien vuorovaikutussuhteita koskevien lähestymistapojen näkökulmasta.

3.1 Vuorovaikutussuhteen lähestymistapoja

Trenholm ja Jensen (2013, 27) esittelevät neljä näkökulmaa vuorovaikutussuhteiden määrittelyyn. Vuorovaikutussuhde voidaan ymmärtää käyttäytymiskuviona (*as a constellation of behaviors*), kognitiivisina rakenteina, minikulttuureina sekä kokoelmana ristiriitaisia liikkeitä/voimia. Ensimmäisessä näkökulmassa vuorovaikutussuhteita lähestytään käyttäytymiskuvion avulla. Tästä näkökulmasta käsin vuorovaikutussuhde kuvaa keskinäisiä toimintoja kahden ihmisen välillä. Toisin sanoen, vuorovaikutussuhde muodostuu kaikista niistä asioista, joita ihmiset tekevät ollessaan yhdessä. (Trenholm & Jensen 2013, 27–28.) Tässä tutkielmassa käsitellään kahden ihmisen välistä vuorovaikutusta sosiaalisen median näkökulmasta käsin eli sitä, miten he rakentavat vuorovaikutussuhdettaan teknologiavälitteisesti.

Toinen näkökulma taas korostaa vuorovaikutussuhteen olevan enemmän kuin käyttäytymistä. Tässä näkökulmassa vuorovaikutussuhteet nähdään kognitiivisina rakenteina, jotka ovat olemassa sisällä ihmisen mielessä hänen ajatellessaan toista ihmistä. Vuorovaikutussuhde on käytännössä tapa ajatella omaa käyttäytymistä. Ollessamme vuorovaikutuksessa toisen henkilön kanssa, muodostamme mielikuvan vuorovaikutussuhteen laadusta ja vertaamme sitä omaan ideaaliimme siitä, kuinka asioiden pitäisi olla. (Trenholm & Jensen 2013, 28–29.) Tämä on jatkuva prosessi, jonka aikana kehitämme kuvaa vuorovaikutussuhteesta ja sen syventymisestä.

Kolmas näkökulma lähestyy vuorovaikutussuhteita niin, etteivät ne ole yksilöllisiä näkökulmia, vaan jaettuina ymmärryksiä todellisuudesta. Tämän näkökulman perusteella vuorovaikutussuhteet ovat minikulttuureita. Ihmiset, jotka tulevat samasta maantieteellisestä kulttuurista jakavat yhteisen näkökulmansa maailmasta ja hyväksyvät sen yhteiset viestinnän koodit, joiden avulla eletään rauhanomaisesti yhdessä. (Trenholm & Jensen 2013, 29.) Sosiaalinen media luo haasteita tälle

näkökulmalle, kun jaettu todellisuus voi sovellusten avulla laajentua globaaliksi. Voisikin ajatella, että jokainen luo oman minikulttuurinsa myös sosiaalisen median alustoille.

Viimeisen näkökulman mukaan vuorovaikutussuhteet ovat kokoelma ristiriitaisia voimia ja liikkeitä. Dialektisen lähestymistavan mukaan vuorovaikutussuhteet ovat dialogeja kahden vasta"äänen" välillä, joista jokainen ilmaisee erilaista ja ristiriitaista impulssia. (Trenholm & Jensen 2013, 29.) Vuorovaikutussuhde siis elää koko ajan tilanteesta toiseen ja suhdekin sen mukana.

Vuorovaikutussuhdetta voidaan siis lähestyä useasta erilaisesta näkökulmasta. Tässä tutkielmassa lähestymme vuorovaikutussuhdetta minikulttuurina, jossa vuorovaikutussuhde tarkoittaa jettua ymmärrystä todellisuudesta. Ystävyysuhteessa on kyse interpersonallisesta suhteesta, jonka keskiössä on kahden ihmisen välinen suhde.

3.2 Ystävyysuhde vuorovaikutussuhteena

Ystävyysuhde on interpersonaalinen vuorovaikutussuhde. Trenholm ja Jensen (2013) esittelevät teoksessaan William Rawlinin teorian ystävyysuhteiden tasoista. Ystävyys alkaa niin kuin mikä tahansa toinen ihmissuhde. Varhaisia ystävyysuhteiden piirteitä kuvaa sosiaalisen suhteen hyväksyminen.

Rooliin rajoittuvat vuorovaikutukset ovat esimerkkejä julkisista siteistä, joita pidetään yllä kohteliaisuusyhteyksistä. Jotkut ystävyudet voivat pakotettuina edetä nopeammin epänormaaleissa olosuhteissa, kuten esimerkiksi hengenvaarallisissa tilanteissa tai eristyksistä muista; nämä ovat kuitenkin poikkeuksia. Rooliin rajoittuva vuorovaikutus muuttuu ystävälliseksi väleiksi, kun henkilöt tekevät pilaa toisistaan tai vitsailevat keskenään. Tällaiset ystävälliset välit voivat olla myös pohjatyötä potentiaaliselle ystävyydelle. (Trenholm & Jensen 2013, 275.) Rooliin rajoittuvaa vuorovaikutusta voi kutsua myös tuttavuudeksi.

Seuraavalla tasolla tehdään erilaisia liikkeitä ystävyden suuntaan (moves-toward-friendship stage). Tällä tasolla kutsutaan toinen viettämään enemmän aikaa yhdessä. Yhdessä vietetty aika on vapaaehtoista ja vähemmän roolisidonnaista. Monet näistä aktiviteeteista voivat olla ajallisesti lyhyitä, jotta kumpikaan osapuoli ei tunne painetta jatkaa kyseistä vuorovaikutustilannetta. Ystävyysuhdetta luonnehtii kuitenkin vapaaehtoinen yhteinen aika sekä nonverbaalisesta

viestinnästä nauttiminen. (Trenholm & Jensen 2013, 275.) Molemmat osapuolet haluavat viettää aikaa keskenään ja yhdessäolo tuntuu luonnolliselta.

Kehittyvässä ystävyysvaiheessa yksilöt tiedostavat, että heistä on tulossa ystäviä. Tällä tasolla on nähtävissä suuria muutoksia vuorovaikutuksessa. Roolisidonnaiset vuorovaikutusteot, jotka joskus määrittävät suhdetta, voivat nyt olla sopimattomia. Vaikka ystävyysuhteen vapaaehtoinen luonne säilyy suhteen vakiona, alkavassa ystävyysuhteessa usein päätetään osallistua laajempaan tekemiseen ja keskusteluihin yhdessä. (Trenholm & Jensen 2013, 275.) Sopimattomuus liittyy siihen, ettei suhde ole enää niin muodollinen, vaan molemmat kokevat suhteessa läheisyyden kokemuksia eikä roolisidonnaisille vuorovaikutusteille ole enää tällaisessa suhteessa tarvetta.

Vakiintuneella ystävyysvaiheella osapuolet tunnistavat toisensa ystäviksi. (Trenholm & Jensen 2013, 275.) Luottamuksen osoittaminen näyttäytyy kaikkena sellaisena käytöksenä toista kohtaan, jossa ilmaistaan haavoittuvuutta toiselle. Luottamuksen arvoinen käytös suojelee toisen haavoittuvuutta. Luottamuksen kehittyminen onkin herkkä prosessi ja vie huomattavasti aikaa ystävien välillä, kun he paljastavat omaa haavoittuvuuttaan vuorotellen, usein äärimmäisen varovaisesti. (Trenholm & Jensen 2013, 275–276.)

Ystävyysuhteet, niin kuin kaikki muutkin suhteet, vaativat panostusta kestääkseen. Laiminlyönti, merkittävä tuen puute toiselta, suuri luottamuksen pettäminen, poikkeama suhteen tärkeistä normeista, ajasta kilpailevat vaatimukset ja joukko muita mahdollisia tekijöitä voivat muuttaa vakiintuneen ystävyysuhteen hiipumassa olevaksi ystävyysuhteeksi. Viestintämallien suhteen hiipumassa oleva ystävyys paljastuu lisääntyneellä pidättävyydellä ja autonomiassa, jossa yhteenkuuluvuus oli ennen suhteen vakinainen tunne. (Trenholm & Jensen 2013, 276.)

Kuvio 1. Vuorovaikutussuhteiden ominaisuudet (Trenholm & Jensen 2013)

(Trenholm & Jensen 2013)

Tässä kuviossa esitellään vuorovaikutussuhteen piirteitä, joita ovat ulkopuoliset tahot, tietoisuus, koordinoitu vuorovaikutus, kontrollointi, suhteen rakennus ja ylläpito viestinnän avulla sekä analysoiminen ja kehittäminen.

Vuorovaikutussuhteisiin ja ystävytyteen liittyy myös suhteen päättyminen. Ystävytyden ei tarvitse aina päättyä dramaattisesti. Se voi myös kadota fyysisen eroamisen yhteydessä, tai se voi korvautua ihmissuhteisiin muiden ystävien tai parisuhteiden kautta. (Hruschka 2010, 166.)

Hruschka (2016) tutki kahta toisiinsa liittyvää haastetta, jotka kehittyvät molemmille hyödyllisessä ystävyssuhteessa. Ensimmäinen haaste ilmenee, kun odotetaan ehdotonta apua läheiseltä ystävältä, sillä silloin on monia erilaisia tapoja saada aikaan tunteita ja käyttäytymisiä ystävydessä. Nämä avaavat mahdollisuuden hyväksikäyttöön, jonka takia ystävydelle on tärkeää, että niitä vältetään, jos vain mahdollista. Niin voi toimia esimerkiksi tekemällä suhteesta liian arvokkaan menetettäväksi, vähentämällä ystävän ulkopuolista vaihtoehtoa ja huomioimalla pienetkin viestit ystävytyden tilasta. Toinen haaste on välttää lopettamista ystävytyttä liian nopeasti. Kolme tärkeää suojautumistapaa suojautumista vastaan ovat relationaalinen sokeus, anteeksiantaminen ja lujuus konflikteissa. (Hruschka 2010, 167.)

3.3 Nuorten ystävyysuhteet

Ystävien merkitys on kiistaton jokaisessa ikäluokassa, mutta erityisesti nuoruudessa ystävyydellä on korostunut rooli oman identiteetin ja sosiaalisen paikan etsimisen kannalta. On olemassa kaksi erityistä sosiaalista palkkiota, jotka ovat saatavilla ystäväryhmistä. Näitä ovat sosiaalinen integraatio ystäväverkostoon ja oman arvon vakauttaminen ystäväpiirin avulla. Nämä kaksi palkkiota voidaan upottaa yleiskäsitykseen kuuluvuudesta: ne kuvailevat sosiaalista prosessia, joita ei voida täysin tavoittaa *sopeutumisella* ja *hyväksytyksi tuntemisella*, koska nämä kaksi sisällyttävät sosiaalisen samaistumisen yhteen oman psykologisen tunteen kanssa, jolla tuntee oman merkityksensä ja yhteenkuuluvuuden yhteisönsä. (Cotterell 2013, 80.) Oman paikan etsiminen ja kuuluminen liittyvät vahvasti juuri nuoruuden vaiheeseen, jossa nuori hakee ja rakentaa omaa identiteettiään.

Ystävydessä on monia arvostettuja piirteitä ja ominaisuuksia. Yksi olennainen asia ystävydessä on kumppanuus, jossa ystävät ovat kumppaneita vapaa-ajalla ja erilaisissa aktiviteeteissa ja seikkailuissa, kuten esimerkiksi luistelussa, hiihdossa, ratsastuksessa, uinnissa, surffauksessa tai elokuvien katselussa. (Cotterell 2013, 81.)

Myös läheisyys on arvostettu ominaisuus ystävydessä. Kaikki ystävät eivät kuitenkaan ole läheisiä ystäviä, vaikka he olisivatkin hyviä ystäviä, kuten Shulman kumppaneineen (1997, 613) mainitsee: ”Nuorten ystävien täytyy neuvotella siitä, kuinka syvälle tunteelliselle ystävyden tasolle toinen saa tulla ihmissuhteessa”. Tutkimuksessa puhutaankin siitä, miten läheisyys sisältää kolme osa-aluetta. Ensimmäisenä niistä ovat kiintymys, paljastuminen ja sitoutuminen. Toinen on ystävyysuhteessa olevien käytöksen sopeuttaminen läheisyyden suojelemiseksi. Kolmas osa-alue on omien tarpeiden tärkeyden ymmärtäminen toista kunnioittaen. (Cotterell 2013, 81.) Läheisyys rakentuu siis haavoittuvuuden sekä ystävyden tunnistamisen ja kunnioittamisen kautta ja omien rajojen asettamisen avulla.

Yksi ystäväryhmien yhteishenkeä parantava tekijä on juoruilu eli muista puhuminen. Ystävät voivat juoruilla paljon muista nuorista. Käytetty kieli on voi olla itsekehuvaa ja harvoin poliittisesti korrektia, mutta suoraa, avointa, napakkaa ja joskus jopa skandaalinomaista. Nuoret kertovat tarinoita, uudelleen kertovat tapahtumista, jotka ovat mahdollisesti olleet noloja heille tai jotka olivat tapahtumahetkellä riskialttiita. Ystäväryhmissä puhuminen ja juoruilu korostavat ryhmän yhteishenkeä. Tätä kautta jokainen ryhmän jäsen voi osallistua ”höpötykseen” ja tuoda jotain

keskusteluun, jonka avulla he nauttivat yhteisistä kiinnostuksen kohteistaan. Tällä tavoin jaettu aihe vahvistaa ystävyysuhdetta. (Cotterell 2013, 81.) Muista ihmisistä puhuminen voi korostaa juuri käsitystä jaetusta todellisuudesta ja muista ihmisistä.

Mielenkiintoista on se, että ystävien keskustelulla on useita erilaisia merkkejä, joilla tämä puhetapa eroaa keskustelusta tuttavien kanssa. Näiden merkkien eroavaisuus on jotain, mitä me kaikki olemme huomanneet, jos olemme esimerkiksi kuulleet ystävämme puhuvan puhelimesta tuttavansa kanssa tai sitten myyjän kanssa. Puhetyyli muuttuu selvästi tässä tilanteessa. (Cotterell 2013, 87.)

Elämän varrella jokainen meistä on yhteydessä ystävien toimintaan niin, että yhteisen historiamme sisältö ulottuu myös niihin kohtauksiin, joissa ystävät eivät ole olleet mukana. Suhteet ystäviin ovatkin yksi rikkaimmista ja monipuolisimmista ihmiskokemuksen alueista. (Cotterell 2013, 93.)

Ystävyys kasvaa iän ja kokemusten mukana. Erilaisina aikoina ystävät alkavat myös tarjoamaan tukea, joka on tekemisissä uusien tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden kanssa. Esimerkiksi, kun murrosikäinen kiinnostuu seksistä ja avioliitosta, ystävät saavat uuden roolin seurustelun ohessa – pitivät he siitä tai eivät. (Hruschka 2010, 132.)

4 TEKNOLOGIAVÄLITTEINEN VUOROVAIKUTUS

4.1 Sosiaalisen informaation prosessoinnin teoria (SIP)

Sosiaalisen informaation prosessoinnin teoria eli SIP (englanniksi social information processing theory SIPT) kuvaa sitä, miten ihmiset tutustuvat toisiinsa online-paikoissa ilman nonverbaalisia vihjeitä ja sitä, kuinka he kehittävät ja hallinnoivat vuorovaikutussuhteitaan teknologiavälitteisessä ympäristössä. (Walther 2008, 391.) Tämä teoria on keskeinen tutkielman kannalta, koska se käsittelee online-ympäristöissä tapahtuvaa vuorovaikutusta.

SIP:in mukaan ihmiset tutustuvat toisiinsa hitaammin onlineympäristössä kuin kasvokkaisen vuorovaikutuksen kautta. Teoria tarjoaa useita alustavia oletuksia ihmisten motivaatiosta, verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän vertailukelpoisuudesta sekä medioitujen kanavien laadusta, jotka vaikuttavat tiedon liikkumisen nopeuteen. SIP kuvaa vuorovaikutussuhteiden kehittymistä ja rakentumista ajan kuluessa ilman nonverbaalisten vihjeiden lähteitä. Teoria pohjautuu kahteen keskeiseen argumenttiin. Ensimmäinen argumentti koskee merkityksiä sisältävän, emotionaalisen ja suhdetta hallinnoivan tiedon (toisin sanoen sosiaalisen informaation eikä tehtävään liittyvän informaation) ilmaisemista. Yleensä tämä tieto ilmaistaan nonverbaalisti kasvokkain, ja online-ympäristössä se käännetään sanallisiksi ja tekstisymboleiksi verkossa. Toisen argumentin mukaan tämä käänös ei ole yhtä tehokas tai nopea kuin kasvokkain, joten teknologiavälitteinen viestintä on itsessään hitaampaa kuin puhe. (Walther 2008, 392–393.)

Teoria pohjautuu siihen ajatukseen, että riittävän ajan kuluttua viestinnän vaihtamisesta henkilökohtaista ja relationaalista tietoa kertyy sen verran, että teknologiavälitteinen viestintä ei ole vähemmän tehokasta kuin kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus niin vaikutelmien kehittämisessä kuin ihmissuhteiden hallinnassa. (Walther 2008, 393.)

Aiemmat teoriat väittivät, että nonverbaalien vihjeiden puute teknologiavälitteisessä viestinnässä aiheuttaa kahta asiaa: ensinnäkin sen käyttäjät menettävät mielenkiintonsa toisiaan kohtaan oikeina yksilöinä, ja toiseksi se torjuu kykyä ilmaista kuvailevaa, emotionaalista, henkilökohtaista tai suhteellista viestiä (Walther 2008, 393–394).

Kontrastina, SIP (sosiaalisen informaation prosessoinnin teoria) nimensä mukaisesti olettaa, että yksilöt ovat motivoituneita muodostamaan jonkinlaisia vaikutelmia ja kehittämään ihmissuhteitaan huolimatta siitä, mitä välineitä he käyttävät. Nonverbaalien vihjeiden puuttuessa jäljelle jäävät viestinnän mallit korvaavat puuttuvien vihjeiden aukot. Toisin sanoen, se mikä on tyypillisesti nonverbaalia muualla, on verbaalista (ja kirjoitettua) teknologiavälitteisessä viestinnässä. Käytännössä kieli ja kirjoittaminen ovat verrattavissa nonverbaalisiin vihjeisiin, ja ne eivät ole yhtään vähemmän hyödyllisiä kuin nonverbaaliset vihjeet vaikutelmien ja ihmissuhteiden hallinnoinnissa. (Walther 2008, 394.)

SIP:n mukaan verbaaliset ja tekstipohjaiset vihjeet ovat niitä, jotka välittävät sosiaalista ja tunnepitoista informaatiota teknologiavälitteisesti, ja että nämä kirjoitetut vihjeet ovat ainoat vihjeet, jotka sisältävät kyseisen informaation tekstipohjaisessa verkkoviestinnässä. (Walther 2008, 395.)

Waltherin (2008, 397) mukaan Walther (1992) toteaa, että jos teknologiavälitteisen viestinnän ryhmille antaa runsaasti aikaa, niissä voi näkyä samanlaista sosiaalisuutta kuin kasvokkaisissa ryhmissä, virtuaalisissa yhteisöissä, organisaatiotyöskentelyssä ja lopulta jopa ystävyysuhteissa. Sosiaalisen informaation prosessoinnin teoriassa viestinnän symbolit ovatkin toiminnallisesti vaihdettavissa: viestintä nähdään prosessina ja vuorovaikutussuhteet ovat kehitettävissä. SIP:in mukaan on olemassa useita tapoja ilmaista sosiaalisia ominaisuuksia, tunteita ja interpersonaalisia asenteita; näitä kutsutaan toiminnallisiksi symboleiksi. Kun nonverbaalisia vihjeitä ei ole saatavilla kyseiseen ilmaisuun, yksilöt voivat löytää muita tapoja saada samoja merkityksiä sanojen sisällön, tyylin, taajuuden ja viestien pituuden sekä muun teknologiavälitteisen käyttäytymisen avulla. (Walther 2008, 397.) Tällaisia keinoja ovat nykyään emoji, videot ja ääniviestit, joissa esimerkiksi äänenpaino ja voimakkuus välittävät nonverbaalisia vihjeitä ruudun läpi.

SIP on prosessiteoria siinä mielessä, että se näkee interpersonaalisten merkitysten kasaantuvan toistuvasti; toisin sanoen tieto kerätään useiden vuorovaikutustekojen avulla psykologisen mallin rakentamiseksi verkossa luotujen vuorovaikutussuhteiden kautta. Teorian mukaan joissain informaation kanavissa siirretään useita erilaisia symboleita hitaasti. Symbolit, joita teknologiavälitteinen viestintä hoitaa hitaammin, tarvitseekin enemmän vaihdantaa ihmisten välillä kerryttääkseen toiminnallista hyötyä. (Walther 2008, 397.)

Viestinnän kulkiessa hitaasti myös vuorovaikutussuhteet kertyvät hitaasti: uudet teknologiavälitteiset vuorovaikutussuhteet eivät kehity samassa ajassa kuin perinteiset vuorovaikutussuhteet. Vihjeiden vaihdettavuus, nopeus ja/tai määrä keräävät ajan kuluessa vuorovaikutussuhteen vaiheiden vaikutuksia vuorovaikutussuhteen kehityksen määrästä. Kuten fyysinen etäisyys, suhteellinen etäisyys toimii ajan mukaan määrän toimintona. (Walther 2008, 397.)

Vaikka SIP:in perusoletukset ja ehdotukset voivat tuottaa teoriaan abstraktin tason ja muodollisuuden, nämä rakenteelliset ominaisuudet sallivat sen, että teoriaa on käytetty useissa teknologiavälitteisen viestinnän konteksteissa, sisältäen virtuaaliset ryhmät, ystävyysuhteet, koulutuksen ja romanttiset suhteet. Itseasiassa, SIP:iä on käytetty valaisemaan sitä, kuinka ihmiset kehittävät ystävyysuhteita ja romanttisia suhteita verkossa. (Walther 397–398.) Näin ollen se sopii teoriana myös osuvasti tähän tutkielmaan.

4.2 Hyperpersonaalinen näkökulma

Hyperpersonaalinen malli kuvaa joukkoa samanaikaisia teoreettisten prosessin malleja ja sitä, kuinka teknologiavälitteinen viestintä voi helpottaa vuorovaikutussuhteita online, ja jotka ylittävät toivottavuuden ja intiimiyden esiintyen rinnakkain offline-vuorovaikutuksen rinnalla. Malli seuraa neljää tunnettua ilmiötä kohdistukseen sitä, kuinka teknologiavälitteinen viestintä voi vaikuttaa kongitiivisiin ja viestinnällisiin prosesseihin nojaamalla viestien rakentamiseen ja vastaanottamiseen neljällä tavalla: ensimmäisenä vastaanottajan prosessin efektit, toisena viestien lähettäjien efektit, kolmantena kanavan ominaisuudet ja viimeisenä palautteen efektit. (Walther 2011, 460.) Seuraavaksi käydään läpi nämä ilmiöt.

Ensimmäisenä ilmiönä ovat vastaanottajat. Vastaanottaessamme viestejä teknologiavälitteisesti on yksilöllä mahdollisuus liioitella viestin lähettäjän näkökulmaa. Kasvokkaienviestinnästä puuttuvien vihjeiden, kuten ilmeiden, puuttuessa, viestin vastaanottaja täyttää tyhjät kohdat itse saadessaan viestin. Tämä saa usein idealisoinnin muodon, jos varhaiset kuvat toisesta ovat suotuisia. Teorian mukaan varhaiset vaikutelmat voivat aktivoida ryhmäpersonoinnin lisäksi yksilöllisten stereotyyppien, kuten persoonallisuuden, piirteitä tai epämääräisen samankaltaisuuden perusteella online-kumppanista aiemman samankaltaisen ihmisen perusteella. (Walther 2011, 460.) Mielikuvat toisesta ihmisestä voivat siis limittyä pienienkin samankaltaisuuksien avulla.

Toisena ilmiönä ovat lähettäjät. Tekstipohjainen teknologiavälitteinen viestintä helpottaa valikoivaa itseilmaisua. Online-ympäristössä on mahdollisuus siirtää vain toivottuja vihjeitä viestinnän avulla. Teknologiavälitteisestä viestinnästä puuttuvat myös nonverbaaliset häiriöt, kuten keskeytykset, silmiin katsomisen välttely ja muu tahaton vuorovaikutuskäyttäytyminen. Itsensä paljastaminen edustaa luonnollista roolia tässä prosessissa, jossa yksilöt eivät vain paljasta sitä, mistä he haluavat olla tunnettuja, vaan he voivat myös paljastuksen avulla kasvattaa läheisyyden kokemusta. Riippumatta nimenomaisista paljastuksista, monet asiat, mitä lähettäjät valikoidusti paljastavat itsestään, on välitetty tarkkaan sen suhteen, kuinka viestijät ilmaisevat heidän omaa arviointiaan valikoiduista subjekteista, omasta yhteisymmärryksensä kumppaneista, sanavalinnoista ja mistä tahansa määrästä tavallisia ilmaisujen taipumuksia. (Walther 2011, 460–461.)

Kolmas hyperpersonaalisen mallin ulottuvuus sisältää kanavan ominaisuuksia ja sitä, kuinka teknologiavälitteinen viestintä välineenä osallistuu tarkoituksella suotuisien online-viestien rakentamiseen. Useissa teknologiavälitteisissä sovelluksissa (erityisesti asynkronisissa systeemeissä) käyttäjät voivat käyttää aikaa rakentaakseen optimaaliset ja halutut viestit ilman häiritsevää keskustelun flowta eri tavalla kuin kasvokkaisessa keskustelussa. (Walther 2011, 461.) Tällaisia ovat nykyään esimerkiksi WhatsApp-viestit ja yksityiset viestit.

Koska teknologiavälitteisen viestinnän käyttäjät työskentelevät eriaikaisesti ja voivat olla toistensa kanssa vuorovaikutuksessa heille suotuisena aikana, malli ehdottaakin, ettei teknologiavälitteisen viestinnän pitäisi kärsiä ylläpitävän käyttäytymisen puutteesta. Lopuksi hyperpersonaalinen malli ehdottaa, että idealisaation ehdottamat parannukset, valikoiva itseilmaisus ja kanava vaikuttavat palautteen muodostamiseen teknologiavälitteisessä viestinnässä. (Walther 2011, 462–463.)

5 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Suomessa nuorten ystävyyttä sosiaalisessa mediassa on tutkittu tiettävästi vähän. Aiemmat tutkimukset ovat keskittyneet hyvinvointinäkökulmaan ja vuorovaikutussuhteiden tutkiminen on ollut vähäistä. Onkin mielenkiintoista tutkia, miten nuoret ylläpitävät ystävyyssuhteitaan sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata nuorten kokemuksia sosiaalisen median merkityksestä heidän läheisissä ihmissuhteissaan. Tutkimusongelmaksi muodostuu: *Millaisena nuoret kokevat sosiaalisen median merkityksen heidän ystävyyssuhteissaan?*

Tätä tutkimusongelmaa lähestytään kahden tutkimuskysymyksen avulla.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastellaan sosiaalisen median teknologiavälitteistä viestintää ja kasvokkaista interpersonaalista viestintää. Aiemmat tutkimukset ovat keskittyneet suurimmaksi osaksi joko online- tai offline-suhteisiin, joten tämän kysymyksen avulla kuvataan sitä, miten kasvokkaisuus ja teknologiavälitteinen viestintä konteksteina liittyvät ystävyyssuhteiden hoitamiseen.

K1 Miten sosiaalisen median käyttäminen ja kasvokkaisuuden kontekstit kytkeytyvät toisiinsa?

Toisen tutkimuskysymyksen avulla kuvataan nuorten vuorovaikutussuhteiden rakentumista ja ylläpitämistä teknologiavälitteisesti.

K2 Millä keinoin vuorovaikutussuhteita rakennetaan teknologiavälitteisesti?

6 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa laadullisen tutkimuksen tekeminen yhdistetään sellaisten asioiden tutkimiseen, joiden pohja on ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, mielessä ja yhdessä jaetussa kielessä. Myös kvalitatiivisen tutkimusotteen soveltuvuus jaetaan kahteen joukkoon: perusolemuksestaan mielellisiin ilmiöihin ja perusolemuksestaan sosiaalisesti rakennettuihin ilmiöihin. (Puusa & Juuti 2020, 73.) Tämän laadullisen tutkimuksen tieteellinen traditio pohjautuu fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimuksen perinteeseen, jonka keskiössä ovat kokemukset ja niiden tulkinta. Ihmiset rakentavat maailmankuvansa juuri merkitysten avulla. Intentionaalisuus eli tarkoituksenmukaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki kokemuksemme merkitsevät meille jotain. Todellisuus ei näyttäydy neutraalina materiaalina, vaan havaintojen kohde on aina havaitsijan pyrkimysten, kiinnostusten ja uskomusten valokiilassa. Kokemusten rakennusosat ovat merkityksissä. Maailma, jossa elämme, näyttäytyy näiden merkitysten avulla. Tutkiessamme kokemuksia tutkimme itseasiassa kokemusten merkitysisältöä sekä niiden rakennetta. Fenomenologisen merkitysteorian mukaan ihmisyyksilöt ovat yhteisöllisiä. Todellisuuden rakentavat merkitykset eivät ole ihmisissä syntyjään, vaan ne syntyvät yhteisössä, johon jokainen kasvaa ja johon hänet kasvatetaan. Hermeneutiikalla tarkoitetaan perinteisesti teoriaa ymmärtämisestä ja sen tulkinnasta. Hermeneutiikassa pyritään löytämään tulkinnalle kriteerejä, joita noudattamalla voimme puhua vääristä ja oikeista tulkinnoista. Hermeneuttisen tutkimuksen kohteena on ihmisten välinen vuorovaikutuksen ulottuvuus. (Laine 2018, 31–33.)

Fenomenologis-hermeneuttisella tutkimuksella on kaksi tasoa: perustasossa on informantin koettu elämä sellaisena kuin hän sen ilmaisee haastattelijalle ja toisella tasolla tapahtuu tutkimus, joka kohdennetaan ensimmäiseen tasoon. Ensin informantti kuvaa mahdollisimman luonnollisesti ja välittömästi omia kokemuksiaan ja niihin liittyvää ymmärrystä. Toisella tasolla tutkija tematisoi ja käsitteellistää omalla kielellään ensimmäisen tason merkityksiä. Tutkimuksen tavoitteena voidaan nähdä jo tunnetun tekemisen tiedyksi. Sen kautta pyritään nostamaan tietoisuuteen ja näkyväksi se, minkä tottumus on piilottanut huomaamattomaksi ja itsestäänselväksi tai mikä on koettu, mutta ei vielä tietoisesti jaettu. (Laine 2018, 34.)

Tutkimuksen traditio näyttäytyy tässä tutkielmassa nuorten kokemusten merkitysten tutkimisena sekä niiden tulkintana. Nuoret sanoittavat sosiaalisen median merkityksen oman arkensa ja ystävyysuhteidensa kautta.

6.1 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu, koska tutkimuskohteena ovat merkitykset sekä niiden tulkitseminen. Haastattelulla on päämäärä, jota haastattelun kautta tavoitellaan: tekijällä on tiedon intressi, jonka vuoksi hän esittää kysymyksiä ja aloitteita, kannustaa informanttia vastaamaan, ohjaa keskustelutilannetta ja keskittää sen tiettyihin teemoihin. Tutkimushaastattelua määrittelee tutkimuksen tavoite. Näkyvimmin haastattelun ja keskustelun erottaa osallistujien roolien kautta: haastattelijan kysyjän, tiedon hankkijan rooli ja haastateltavan vastaajan, tiedon antajan rooli. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 23.)

Joustavuus on haastattelun suurimpia etuja. Haastattelutilanteessa tutkija voi toistaa sanomansa, korjata mahdollisia väärinkäsityksiä sekä käydä välitöntä dialogia informantin kanssa. Tämä ei ole mahdollista esimerkiksi kyselylomakkeella, joka on kaikille identtinen. Haastattelun etuina on myös vapaavalintainen järjestys. Merkittävintä on saada mahdollisimman runsaasti tietoa halutusta teemasta. Onnistumisen kannalta sillä, että haastateltava saa tutustua aiheeseen ennalta, on merkitystä. Haastattelun heikkoutena nousee esille aika ja raha. Haastattelu on hintava ja työläs aineistonkeruutapa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 63–64.) Tässä tutkielmassa haastattelu on perusteltu valinta ja sopii tutkimusongelmaan.

Teemahaastattelussa metodista uupuvat strukturoidulle haastattelulle perinteinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, jotka varmistavat jokaiselle vastaajalle samat kysymykset ja vastausvaihtoehdot. Haastattelijalla käyttää jonkinlaista tukilistaa haastattelun teemoista, mutta metodi ei edellytä valmiita kysymyksiä. Haastattelun aikana pidetään huoli siitä, että ennalta päätetyt teema-alueet käydään informantin kanssa läpi, mutta näiden teemojen järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastattelusta toiseen. (Eskola ym. 2018, 28.)

Teemahaastattelun teemat ovat lähtöisin tutkimuksen viitekehystä eli tutkittavasta ilmiöstä. Tämä voi kuitenkin vaihdella siinä, kuinka tiukasti kysymyksissä pidättäydytään ja kuinka intuitiivisesti haastattelun aikana voidaan liikkua. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.) Haastattelukysymysten laatiminen aloitettiin teorian pohjalta helmikuussa 2021. Metodiksi

valikoitui teemahaastattelu, koska haastattelussa oli selkeät teemat, mutta strukturoitu haastattelu olisi voinut rajata keskustelua jopa liiaksi omasta mielestäni. Haastattelun teemoiksi (ks. Liite 5) valikoitui neljä teemaa, joiden sisälle kysymykset rakentuivat: oma suhde sosiaalisen mediaan, ystävyysuhteet ja sosiaalinen media, ystävyysuhteen aloittaminen, ylläpito ja päättyminen sekä sosiaalisen median mahdollisuudet ja uhat. Lopuksi haastateltaville annettiin vielä vapaa sana ja mahdollisuus nostaa esille asioita, jotka tuntuivat heistä tärkeiltä puhuttaessa sosiaalisesta mediasta ja ystävyysuhteista.

Haastateltavat haettiin tutkijan oman sosiaalisen median kautta. Haastattelukutsu jaettiin WhatsApp-ryhmissä, Instagramissa, Facebookissa ja LinkedInin kautta.

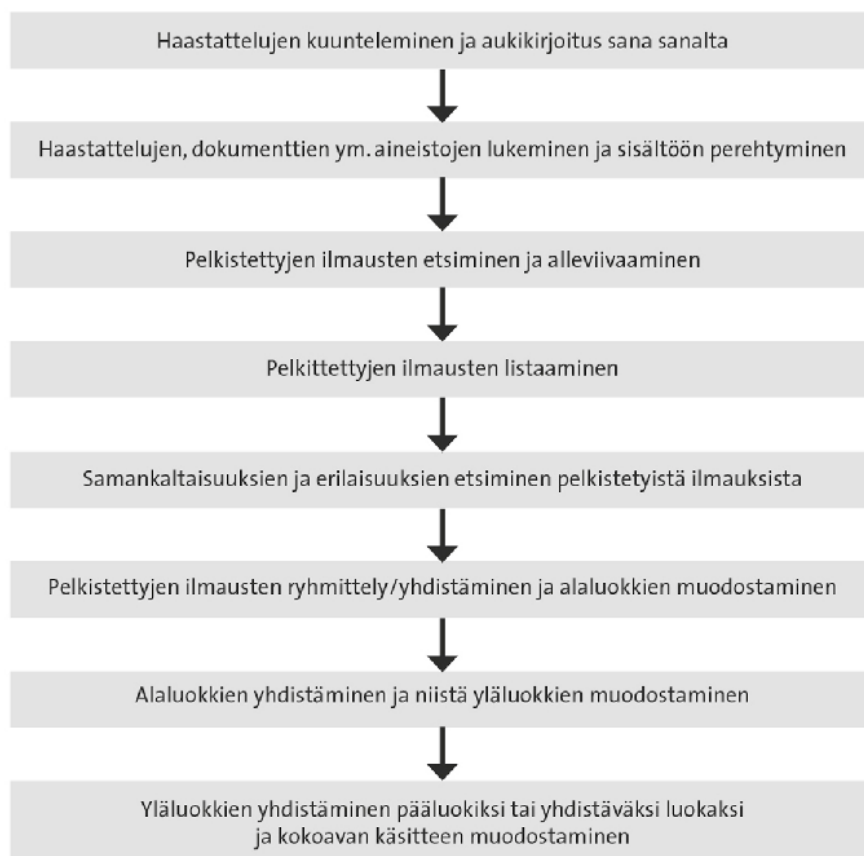
Tutkija laati haastattelukutsun (Ks. Liite 1). Saman päivän aikana kutsu keräsi 15 haastateltavaa, joista 10 rajautui haastateltaviksi ilmoittautumisjärjestyksen mukaan. Tutkielmaa varten haastatelluilta nuorilta ei kysytty muita henkilötietoja kuin 18–24-vuotiaiden ikäryhmään kuuluminen ja heidän elämäntilanteensa. Nämä henkilötiedot olivat tarkoituksenmukaisia kysyä tutkielman luonteen vuoksi. Tietosuojalomakkeet ja suostumus (Ks. Liite 4 ja 2.) lähetettiin jokaiselle haastateltavalle sähköpostitse, ja ne käytiin yhdessä läpi vielä haastattelun alussa. Jokaisen haastattelun aluksi haastateltavilta pyydettiin suostumus haastatteluun. Haastattelurunkoa muokattiin ensimmäisten haastattelujen jälkeen palautteen pohjalta.

Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä kahdeksan tuntia. Lyhin haastattelu oli pituudeltaan 19 minuuttia ja pisin 1 h 30 minuuttia. Haastateltavat olivat iältään 18–24 vuotiaita, joista yhdeksän oli opiskelijoita sekä yksi vastavalmistunut. Kaksi haastattelua tehtiin kasvokkain ja loput etänä Teams-palvelun kautta. Haastattelut litteroitiin kahden viikon sisällä haastattelusta. Kiinnostus kohdistui haastattelussa ilmeneviin asiasisältöihin, joten hyvin yksityiskohtainen litterointi ei ollut tässä tutkimuksessa tarpeellinen (Ruusu vuori 2010, 425). Litterointi kirjoitettiin puhtaaksi, ja ylimääräiset täytesanat poistettiin. Siistittyä litteroitua haastatteluaineistoa tuli yhteensä 105 sivua, kirjoitettuna fontilla Times New Roman, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5. Tutkielman valmistuttua niin äänitetty kuin litteroitukin haastatteluaineisto hävitettiin väärinkäytön ehkäisemiseksi. Litteroinnin aikana otettiin huomioon se, että tutkijalla tai litteroijalla on rajoittunut kyky havainnoida aineistoa ja se ohjaa myös väistämättä aineistosta tehtyä tulkintaa. (Ruusu vuori 2010, 427.) Sosiaalisen median sovelluksiksi rajattiin tutkimusaineistoon pohjautuen WhatsApp, Instagram, Snapchat, YouTube, Facetime, Twitter ja Facebook.

6.2 Aineiston analyysi

Tutkielman analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi, koska kyseisen menetelmän tarkoitus on tehdä tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Litteroidun aineiston pohjalta rakennettiin koodausrunko, jolla lähdettiin avaamaan aineistoa yksityiskohtaisemmin. Koodausrunko laadittiin tutkimusongelman ja kysymysten pohjalta. Sisällönanalyysissä merkityksiä haetaan tekstistä ja tarkoitus onkin kuvata dokumenttien – tässä tapauksessa litteroitujen haastattelujen – sisältöä sanallisesti. Toinen peruste sisällönanalyysin valinnalle oli tutkielman aineistolähtöisyys. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto redusoidaan eli pelkistetään. Tässä tutkimuksessa dataa ovat auki kirjoitetut haastattelut. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88, 91.)

Sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on alkuperäisen aineiston pelkistäminen sillä tavoin, että vain olennainen jää aineistoon jäljelle. Se voi tarkoittaa joko aineiston kiteyttämistä tai jakamista paloihin. Alla oleva kuvio avaa aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemistä vaihe vaiheelta:

Kuvio 2. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92).

Tutkielman analyysi rakentui sisällönanalyysin avulla kolmeen pääluokkaan: minä ja sosiaalinen media, vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa ja ystävyysuhteet sosiaalisessa mediassa. Nämä kolme kokonaisuutta vastasivat myös tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin. Tulosluku rakennettiin uudelleen tutkielmaseminaarin jälkeen ja jäljelle jäivät kaksi päälukua, joista toinen keskittyy sosiaalisen median konteksteihin ja teknologiavälitteiseen vuorovaikutukseen ja jälkimmäinen vuorovaikutussuhteiden rakentamiseen sosiaalisessa mediassa.

6.3 Tutkimuksen eettiset kysymykset

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan tutkijoiden ammattietiikka. Eettisen tutkijuuden piirteitä ovat laadukkuus, luotettavuus, avoimuus ja rehellisyys. Eettisesti onnistunut tutkimus on todennettu ja tutkimus voidaan suorittaa uudelleen. Odotukset etiikkaa kohtaan liittyvät siihen, ettei tutkimuksen tekeminen vahingoita tutkittavien yksityisyyden suojaa tai rajoita heidän ihmisoikeuksiaan tai toimimistaan tasavertaisina kansalaisina. (Kuula 2006.) Aineiston hankintaan liittyvä tutkimusetiikka on yhteydessä perustuslakiin 16.3 §, jossa on turvattu tieteen vapaus sekä perustuslain kohtaan 10 §, jossa *jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu.*” (Kuula 2006, 15.)

Tutkimuksessa informanteilta pyydettiin henkilötietoina nimi, ikä, puhelinnumero, äänitallenne sekä haastattelumuistiinpanot. Tutkimuksen haastattelukysymykset eivät sisältäneet erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten rotu tai etninen alkuperä, poliittinen mielipide, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus, ammattiliiton jäsenyys, terveyttä koskevat tiedot, seksuaalinen suuntautuminen tai käyttäytyminen, geneettiset tai biometriset tiedot henkilön tunnistamista varten. Haastattelut tallennettiin digitaalisina äänitiedostoina, ja ne litteroinnin yhteydessä pseudonymisoitiin. Tutkimuksen tietoja ei siirretä EU/ETA-alueen ulkopuolelle. Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttävällä tavalla. (Ks. Liite 1 & 2)

Informanteille tehtiin selväksi, että tutkielmasta tehdään pro gradutyö. Tutkittavalla on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, kun henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Jos tutkittava peruuttaa suostumuksensa, hänen tietojaan ei käytetä enää tutkimuksessa. Informantilla on oma oikeutensa laittaa valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli hän näkee, että häneen liittyvien henkilötietojen käsittelyssä ei ole toteutettu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä. (lue lisää: <http://www.tietosuoja.fi>). Tutkimuksessa ei poiketa muista

tietosuojalainsäädännön mukaisista tutkittavan oikeuksista. (Ks Liite 1. suostumuslomake.) Litteroitu aineisto pidetään tutkielman tekijän henkilökohtaisella salasanalla suojatulla tietokoneella. Informanteille kerrottiin niin sanallisesti kuin tietosuojalomakkeen avulla tutkimuksesta. Haastattelulupa kerättiin haastattelun yhteydessä sanallisesti ja se tallennettiin nauhurille.

Tutkimusetiikan periaatteen mukaan tutkittavien yksityisyyden suoja ei rikota. Periaate on yhteydessä aineistonkeruuseen ja sen hallintaan. Tutkimustilanne on peräisin tutkimuksen viitekehystä. Tutkimuksen vuorovaikutustilanteessa valta-asetat voivat olla muuttuvia, mutta tilanteen lähtökohtana valta on tutkijalla, joka voi ohjata tilannetta. (Kuula 2011, 15, 94.) Tutkijan täytyy pohtia niin rooliaan, tutkimuksen lähtökohtia ja pyrkiä koko ajan miettimään myös omaa osuuttansa yhtenä tutkimuksen osapuolena sekä tutkimuksessa tehtyjen tulkintojen ja merkitysten tekijänä voidakseen toimia eettisesti oikein. (Makkonen 2009, 53).

7 TULOKSET

Tämä luku käsittelee tutkielman keskeisiä tuloksia. Tulokset jaettiin tutkimuskysymyksiensä pohjalta kahteen tuloslukuun. Ensimmäinen tulosluku jaettiin haastatteluaineiston pohjalta kahteen alalukuun, joissa käsitellään nuorten suhdetta sosiaaliseen mediaan ja sen yhteyttä vuorovaikutukseen. Toisessa tulosluvussa kuvataan nuorten vuorovaikutusta sosiaalisessa mediassa. Myös toinen tulosluku on jaettu kahteen alalukuun, joissa kuvataan vuorovaikutustekoja sosiaalisessa mediassa sekä väärinkäsityksiä.

7.1 Sosiaalisen median konteksti nuorten vuorovaikutussuhteissa

Tässä tutkielmassa sosiaalinen media näyttäytyi osana vuorovaikutussuhdetta, joka toteutuu niin kasvokkain kuin teknologiavälitteisestikin. Haastatteluaineistossa kasvokkaiset tapaamiset ja sosiaalinen media kietoutuivat yhteen mahdollistaen toinen toisiaan. Tässä tulosluvussa tarkastellaan sosiaalisen median kontekstia yhteydessä kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen.

Haastateltavat erosivat toisistaan sen suhteen, mitä he halusivat jakaa sosiaalisen median kautta ja mitä kasvotusten. Osa koki helpottavana esimerkiksi raskaiden uutisten kertomisen sosiaalisessa mediassa, koska sillä tavalla ei tarvinnut käydä keskustelua jokaisen kanssa erikseen, vaan kaikki tiesivät tilanteen jo ennalta. Yksi haastateltavista kertoi läheisensä kuoleman jälkeen jakaneen asian sosiaalisessa mediassa, koska sitä kautta hänen ei tarvinnut kertoa raskaasta asiasta aina uudelleen kohdatessaan läheisiään, vaan he tiesivät sen jo ennalta. Sosiaalisessa mediassa jakaminen auttoi tässä tilanteessa haastateltavan omassa jaksamisessa ja auttoi hänen läheisiään ymmärtämään hänen tilanteensa, ja sillä tavalla kertominen voi edesauttaa suhteen laatua. Alla olevassa sitaatissa haastateltava avaa tilannetta ja sen herättämiä tuntemuksia:

Kun mun läheinen kuoli, niin olin kertonut muutamille ystäville siitä asiasta, mutta jotenkin en itse kauheasti julkaise sinne [sosiaaliseen mediaan], mutta mietin sitä asiaa ja koin jotenkin helpoksi ... julkaisin sen asian siellä sitä varten, että tavallaan sitten minun ei tarvitse selittää sitä asiaa jokaiselle erikseen, niin ehkä se on myös jotenkin hyvä kanava tuoda ystäville ja kavereille jotenkin helposti ... jos on vaikka jotain vaikeita asioita mistä ei ehkä koe, että jaksaa kaikkien kanssa silleen yksi kerrallaan jutella, niin sitten vähän ilmoitusluontoisesti sen asian ilmoittaa. (H9)

Osa haastateltavista halusi säästää asioita puhuttavaksi kasvokkain. Oma viestintätyyli vaikutti siihen, millaisia asioita haluttiin jakaa ja millä tavalla. Osalle luontevinta oli puhua kasvokkain, koska siinä olivat mukana myös toisen nonverbaalinen viestintä, eleet ja ilmeet. Osalle taas kirjoittaminen oli helpompi tapa lähestyä toista ihmistä. Kasvokkaisessa viestinnässä useampi haastateltava nosti merkitykselliseksi läsnäolon, jonka merkitys ei ollut samanlainen sosiaalisen median välityksellä. Kasvokkaisuuden konteksti korostui myös pelkässä olemisessa toisen kanssa, jota haastateltavat eivät kokeneet teknologian välityksellä. Toisaalta haastateltavat myös toivat esille, että joissain tilanteissa on helpompi laittaa viestiä kuin puhua kasvokkain, jos toisen ensimmäistä reaktiota omaan viestiin ei halunnut kokea välittömästi. Näin säästettiin omia ja toisen kasvoja.

Seuraavissa sitaateissa kuvataan kasvokkaisen viestinnän ja teknologiavälitteisen viestinnän eroja:

Tykkään enemmän puhua kasvokkain kuin varsinkin jos on jotain jännää tai jos on jokin vakavampi asia tai silleen henkilökohtaisempi niin mä tykkäisin puhua kasvokkain mutta se ei aina ole mahdollista. --toisaalta jotkin asiat on helpompi sanoa kirjallisesti, jos ei halua sitä toisen ensireaktiota kuulla tai nähdä. (H7)

Tuntuu tämmöinen some yhteydenpito voi helposti ajautua siihen, että siinä samalla hästetään jotakin muuta, että et face-to-face sää et voi olla muuta, kuin siinä tilanteessa niin helposti sit kännykällä ollaan kaikissa noissa applikaatioissa samaan aikaan tai ollaan tietokoneella samaan aikaan tai tehdään jotain ihan muuta ja et ehkä sit siitä puuttuu semmoinen toiseen keskittyminen. (H3)

Haastateltavat toivat esille asioita, joita olivat nähneet sosiaalisessa mediassa ja sitä kautta ottaneet puheeksi myös kasvokkain. Sosiaalisen median tapahtumat ja kasvokkaisuuden kontekstit kytkeytyivät toisiinsa puheenaiheiden kautta ja olivat mukana luomassa kuvaa, jossa pysytään mukana läheisen elämässä. Joissain tilanteissa on kuitenkin hankala erottaa toisistaan sosiaalisen median ja kasvokkaisen ystävyyden eroja ja sitä, kumpi on vaikuttanut ystävyyden rakentamiseen. Sosiaalisessa mediassa nähdyt asiat tuotiin esille myös kasvokkaisissa keskusteluissa ja niiden kautta haluttiin osoittaa, että ollaan perillä toisen kuulumisista ja osoitettiin kiinnostusta toisen elämään. Useampi haastateltava halusi tuoda ilmi, että on pysynyt perillä ystävänsä asioista sosiaalisessa mediassa, kuten alla olevassa sitaatissa näkyy:

Oli se käytännössä hyvä tai huono niin kyllä mää sen saatan ottaa puheeksi että, no vaikka nyt se työpaikka, että hei onneksi olkoon, et sait ensimmäisen työpaikan tai kun valmistut

koulusta, et kyllähän totta kai aina haluaa sen sinänsä tuoda esille et on lukenut sen sosiaalisesta mediasta (H4)

Ystävyyttä ja sen tasoja määriteltiin sen kautta, että onko toista nähty kasvokkain. Osa haastateltavista nosti esille, että heille ystäviä ovat ne, jotka ovat läsnä myös oikeassa elämässä eli kasvokkain. Sosiaalisen median hyviksi puoliksi mainittiin myös tapaamiset, joista sovittiin teknologiavälitteisesti, mutta jotka tapahtuivat ”oikeassa elämässä”. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten online- ja offline-ympäristöjä on vaikea erottaa toisistaan ja kuinka ne rakentavat suhdetta toisiinsa kietoutuen:

Mmm kyllä mä koen semmoiset ihmiset, joiden kanssa olen ystäviä myös ”oikeassa elämässä”. Et sitten kaikki muut sit tietää ketä mä seuraan on tuttuja tai joitakin tällaisia vastaavia. (H1)

No ehkä se, että on sopinut somessa jonkun tosi mukavan tapaamisen ja sitten se on toteutunut oikeassa elämässä semmoisen, vaikka porukalla sovitun tapaamisen. (H6)

Useampi haastateltava koki kasvokkaisen viestinnän olevan vastavuoroisempaa kuin sosiaalinen media. Yksi haastateltavista vertasi sen olevan enemmän yhdessä olemista kuin seurustelua:

Ja varmaan ehkä semmoinen ... toisinaan niitä kaverisuhteita voi olla hankalampi pitää yllä, jos ei näe kasvotusten, koska et jos se kanssakäyminen onkin enemmän semmoista yhdessä olemista kuin keskustelua niin sit se voi lopahtaa siihen, että jos ei näe tarpeeksi kasvotusten. (H10)

Kasvokkaisuuden konteksti siis nähtiin osittain kietoutuneena ystävyysuhteisiin yhdessä sosiaalisen median kanssa, ja se tuotti yhdessä sosiaalisen median kanssa suhteelle mahdollisuuksia ylläpitää suhdetta molempien ulottuvuuksien kautta.

Suurin syy sosiaalisen median käytölle oli olla yhteydessä läheisten kanssa. Sosiaalisen median avulla nähtiin lähipiirin kuulumisia sekä pysyttiin ajan tasalla heidän menoistaan. Aineistossa sosiaalisesti mediaksi rajattiin WhatsApp, Instagram, Facebook, YouTube, Twitter ja Snapchat.

Sosiaalisen median avulla ylläpidettiin ja rakennettiin nuorten vuorovaikutussuhteita. Sosiaalinen media oli yhteydenpitokanavan lisäksi inspiraation lähde sekä hyötykanava, jolla pystyttiin muun muassa myymään tavaroita tai etsimään asuntoja.

Useampi haastateltava toi ilmi, että sosiaalinen media helpotti heidän vuorovaikutustaan muiden ihmisten kanssa. Vuorovaikutusta helpottivat mahdollisuus muotoilla oma viesti tarkasti sekä mahdollisuudet lukea toisen kirjoittama viesti uudelleen. Viestintää pystyi myös jatkamaan juuri silloin, kun se haastateltavalle sopi. Oma viestintätyyli vaikutti siihen, kuinka teknologiavälitteinen viestintä koettiin. Sosiaalisen median kautta tapahtuva viestintä antoi aikaa oman viestin laatimiseen ja viestinnän äärelle pysähtymiseen. Haastateltavat kertoivat, että joissakin tilanteissa asioista oli helpompi kirjoittaa kuin sanoa, kuten alla olevasta sitaatista käy ilmi:

Vaikka pystyisin näkemään kasvokkain, niin mieluummin kerron jopa somessa, koska pystyn eri tavalla pysähtymään hetkeksi ja miettimään, että miten mä tämän jutun kerron, koska mä olen itse aika semmoinen rönsyilevä puhuva ja ajatus kulkee nopeasti. Minulle on oikeastaan tosi helpottavaa välillä, että puhelimesta pystyy joko kuunnella tai lukea näytöltä et mitä olen jo sanonut ja sillä tavalla rationaalisesti jatkamaan. (H2)

Aineiston perusteella nuorten omat julkaisut kohdistettiin kolmelle ryhmälle: itselle, ystäville tai kaikille. Suurin osa haastateltavista pyrki julkaisujen avulla kertomaan omia kuulumisiaan ja sitä kautta rakentamaan vuorovaikutusta muiden kanssa. Kuulumisten jakamiseen liittyi myös osalla haastateltavista epätasapainoa. Yksi haastateltavista koki, ettei häneltä kysyty yhtä paljon kuulumisista kasvokkain, koska hän päivitti kuulumisiaan useammin sosiaaliseen mediaan kuin hänen ystävänsä. Haastateltavat kuvasivat sosiaalisen median mahdollistavan kuulumisien jakamisen ja ylläpidon, mutta toisinaan se voi vaikuttaa siihen, miten muut lähestyvät kuulumisten jakajaa. Tämä toimii esimerkkinä siitä, miten sosiaalinen media voi heijastua suhteeseen illuusiona, jossa kuvitellaan tietävän mitä toiselle kuuluu, kysymättä sitä häneltä suoraan:

Olen myös huomannut ... koska aika paljon sinne teen juttuja, niin sitten huomaan, että omat kaverit ja omat tuttavat tietääkin mitä sun elämässä tapahtuu, eikä ne tule ehkä kysymään, että "hei mitä kuuluu" välttämättä niin helposti, koska ne tavallaan ... sä vähän kerrot niille mitä sulle kuuluu tai missä sä menet, kun muut sun läheiset ei ole niin aktiivisia, niin sitten sun tulee kysytyä niiltä et mitä niille kuuluu, mut ne tietävätkin jo mitä sulle kuuluu. (H9)

Monet haastateltavista hallinnoivat yksityisyyttään, ja moni rajoittikin omaa yleisöään yksityisten käyttäjätilien avulla sekä harkitsi tarkkaan, kenen antoi seurata itseään sosiaalisessa mediassa, kuten Instagramissa. Yksityisyyden hallinta nousi esille useassa haastattelussa. Tässä oli myös eroa

haastateltavien välillä: osa koki, ettei heidän omat julkaisunsa olleet rajaamisen ”arvoisia”, mutta esimerkiksi suorat viestit, kuten meemit, olivat yksityisiä ja tarkoitettu tarkkaan rajatulle ryhmälle. Oma yksityisyyttä hallinnoitiin erilaisten rajoitusten muodossa sekä kohdistamalla viestejä suoraan ystäville. Yksityisyyden hallinnan lisäksi sosiaalinen media tarjosi mahdollisuuden kurkistaa läheisten lisäksi tuttujen elämään. Sosiaalinen media mahdollisti näin korona-aikana yhteenkuuluvuuden tunteen luomista haastateltavien omaan yhteisöön.

Siellä [sosiaalisessa mediassa] just pystyy pitämään yhteyttä. Oman somen kautta näkee just sellasien ihmisten elämää mitä ei ehkä arjessa muuten näkisi varsinkin nyt korona-aikaan. Ehkä se, että vähän pystyy stalkaamaan et mitä kaikille kuuluu ja mitä tapahtuu ja sillee pysyy kärryillä ihmisten elämästä. (H5)

Mun kavereille oikeastaan. Olen rajoittanut kaikki julkaisut niin, ettei niitä näe muut kuin kaverini. (H4)

Haastatteluissa nousi esille sosiaalista mediaa kohtaan olemassa olevat asenteet. Haastateltavien asenteet sosiaalista mediaa kohtaan erosivat toisistaan merkittävästi. Asenteet vaihtelivat positiivisen ja negatiivisen välillä sekä kontekstisidonnaisesti.

Positiivinen asenne sosiaalista mediaa kohtaan näkyi siinä, miten sosiaaliseen mediaan suhtauduttiin. Haastateltavat kokivat positiiviseksi sosiaalisen median mahdollistaman yhteydenpidon, johon perehdytään enemmän seuraavassa tulosluvussa. Lisäksi sosiaalinen media nähtiin hyvänä lisänä elämään, kunhan siitä ei tule koko elämää määrittävä tekijä, eli sosiaalinen media haluttiin pitää osana elämää ilman, että se ”hallitsi” haastateltavan elämää. Rajanveto sosiaalisen median ja sen ulkopuolisen maailman välillä näyttäytyi rajojen asettamisena omalle sosiaalisen median käytölle. Toisaalta negatiivinen asenne liittyi sosiaalisen median aiheuttamiin paineisiin sekä riippuvuuden kokemuksiin. Moni kertoi käyttävänsä sosiaalista mediaa ”liikaa” sekä kertoi ruutuajan määrän ahdistavan heitä. Haastateltavilla oli useita erilaisia keinoja hallinnoida omaa sosiaalisen median käyttöään. Useampi haastateltava toi kuitenkin ilmi, ettei pitänyt yhteydenpitoa ystävien kanssa haitallisena tai sosiaalisen median liikakäyttönä. Alla olevat sitaatit kuvaavat haastateltavien kokemuksia sosiaalisen median roolista heidän arjessaan:

Se [sosiaalinen media] on hyvä lisä sun elämään, mutta ei sellainen, että elämän pitäisi kiertää sen ympärillä. (H1)

Ihan siis todella tärkeä ja entisestään on vaan tullut niinkun tärkeämmäksi korona-aikana, että jo ennen koronaa ihan päivittäin olen ollut yhteyksissä kavereiden kanssa somessa ja nyt sitten varsinkin korona aikana se on ihan semmoinen elinehto ollut, että joka päivä useita tunteja kyllä vietän somessa. (H2)

Omaa suhdetta sosiaaliseen mediaan rakennettiin myös muiden ihmisten sosiaalisen median käytön avulla, tässä tapauksessa ystävien ja kavereiden aktiivisuuden kautta. Oman sosiaalisen median käytön rinnastamista muiden käyttöön kuvaa hyvin kokemusten rinnastamista ja heijastumista toisiin. Sosiaalisessa mediassa vertailua toisiin tapahtuu niin sovelluksen sisällä kuin sen ulkopuolellakin. Osa haastateltavista kertoikin käyttävänsä sosiaalista mediaa päivittäin, mutta kuitenkin vähemmän kuin ”muut”:

Olen pyrkinyt siihen, että en niin paljon käytä sosiaalista mediaa ja ehkä sen takia, kun puhun kavereiden kanssa, ne on silleen ”hei näitkö tän igssä” ja olen silleen en, kun en oo kattonut. Sillä tavalla tarkoitan, että vähän vähemmän kuin miten muut käyttävät. (H1)

Tässä tulosluvussa kuvattiin nuorten sosiaalisen median käyttöä yleisellä tasolla sekä sen yhteyttä kasvokkaisuuden kontekstiin. Seuraavassa tulosluvussa keskitytään yksityiskohtaisemmin nuorten vuorovaikutukseen sosiaalisessa mediassa.

7.2 Nuorten ystävyysuhteiden rakentuminen sosiaalisessa mediassa

Toinen tulosluku käsittelee ystävyysuhteiden ylläpitoa sosiaalisessa mediassa, suhteen aloittamiseen ja päättämiseen liittyviä teemoja sekä ongelmienratkaisua. Luvussa esitellään myös kaksi tutkielman keskeisimmistä tuloksista: performatiivinen ystävyys sekä loputon keskustelu.

Yli puolet haastateltavista oli aloittanut ystävyysuhteen sosiaalisen median kautta. Tavot vaihtelivat eri sovellusten välillä, mutta niitä yhdistivät yhteydenpidon jatkuminen sen eri muodoissa, kuten yksityisillä viesteillä sekä perinteisenä kirjeenvaihtona. Ystävyysuhteet olivat alkaneet Twitterissä, Instagramissa ja YouTuben avulla. Haastateltavat tekivät itse aloitteita kommentoimalla tulevien ystävien postauksia tai vastaamalla heidän twiitteihinsä. Usealla yhteiset mielenkiinnon kohteet edesauttoivat suhteen jatkumista yksityisviesteihin ja osalla kasvokkain tapaamisiin. Osalle kasvokkaiset tapaamiset auttoivat määrittelemään suhteen ystävyysuhteeksi, ja toisille ystävyysuhte oli ystävyyttä pelkästään sosiaalisen median alustalla. Suhteen alkamista edesauttoivat siis yhteiset mielenkiinnon kohteet ja keskusteluyhteyden jatkuminen keskustelun

avauksen jälkeen. Alla olevat sitaatit kuvaavat haastateltavan ystävyysuhteen alkua sekä suhtautumista suhteen jatkumiseen ja sitä kautta sen määrittelyyn:

Mulla on alkanut aika monta ystävyysuhtetta Twitterissä, jota en käytä enää ... Ne synty sillä tavalla, että oltiin tavallaan samoissa faniporukoissa, seurattiin samoja tyyppisiä ja oli keskusteluja niistä aiheista. Joidenkin kanssa vaan päätyi keskusteleen enemmän ja päätyi seuraamaan ja päätyi kommentoimaan toisten twiittejä niin ne alkoivat oikeastaan siitä. (H2)

Kyllä me on oltu jossakin määrin tekemisissä oikeassa elämässä, mutta kyllä oikeastaan mun kaikki läheisimmät ihmissuhteet, joita on ylläpidetty netissä, mutta ne ovat kuitenkin ... kyllä se läheisyys perustuu sit siihen et me on myös vietetty paljon aikaa yhdessä. (H2)

Haastatteluissa tuotiin esille myös nettiystävät. Osalla haastateltavista oli ystävyysuhteita, joihin ei liittynyt kasvokkaista vuorovaikutusta lainkaan, vaan ystävyysuhtetta ylläpidettiin teknologiavälitteisesti. Muutamalle haastateltavalle nettiystävät olivat yhtä tärkeitä kuin kasvokkaiset ystävät eikä eri kontekstissa tapahtuvaa ystävyyttä arvotettu millään tavalla. Yksi haastateltavista oli löytänyt uusia ystäviä fanitilien kautta. Fanitilien tarkoituksena on nimenomaan osoittaa huomiota julkisuuden kohteelle. Yhteinen mielenkiinnon kohde toimii alkusysäyksenä ystävyysuhtelle, joka jatkuu edelleen. Suhtetta ylläpidetään niin viesteille, videopuheluilla kuin perinteisen kirjeenvaihdon avulla. Toinen haastateltava kuvaa tilannetta, jossa häneen otettiin Instagramin kautta yhteyttä yksityisen viestin avulla. Tuntematon lähettäjä halusi keskustella heidän yhteisestä kiinnostuksen kohteestaan – tässä tapauksessa julkisuuden henkilöstä. Aineiston perusteella yhteydenpidon jatkumisen edellytyksenä oli aito halu kuulla toisen ajatuksista lisää sekä innostuminen yhteisen harrastuksen tai mielenkiinnon kohteen jakamisesta. Molempia tapauksia yhdistikin yhteinen mielenkiinnon kohde sekä halu pitää yhteyttä toiseen:

Aloin seuraamaan tällaisia tilejä, jotka olivat fanisivuja ja kommentoin kaikkea, et hei vitsit et, vitsit sinulla on paljon kaikkia tällaisia kuvia, joita mä en ole koskaan nähnyt. Laitoin et vitsit, kun postaat näitä koska en ole koskaan nähnyt ja tälleen ... ja sit musta tuli hänen ystävänsä ja tota ... ja silloin varsinkin aluksi puhuttiin tosi paljon, mut kun nyt on vuosi tunnettu. Hän asuu ulkomailla, tätä samaa kautta on toinen semmoinen, hänen tuttavistaan fanisivutilien ylläpitäjä, joka asuu briteissä niin hänen kanssa myös olen

jutellut, niin hänestä on tullut varmaan mun läheisin ystävä, me on juteltu joskus varmaan neljä tai viisikin tuntia jossain facetimessa. (H9)

Yksi mun parhaista ystäväistä, johon törmäsin sillä tavalla, että katsoin instagramin DM:iä ja siellä oli joku vieras ihminen lähettänyt mulle hirveän määrän kuvia – ne oli kaikki kuvia ruotsalaisesta kitaristista, se oli niin hämäävä, että oli ihan pakko vastata, olin silleen ”mitä ihmettä, miksi sä lähettelet mulle tällaisia?” Se vaan vastasi, että no pari päivää sitten sää laitoit sun stooriin jonkun kuvan tästä ruotsalaisesta kitaristista ja olit silleen ”tämä on kaikista parhain kuva, ette voi todistaa väärin, ja nyt mä tuln todistamaan sinulle, että sää olet väärässä”. Joo niin se lähti siitä sitten. Me puhuimme musiikista ja taiteesta. Sillä tavalla löytyi paljon yhteistä ja nyt se on itseasiassa tälläkin hetkellä, mulla on siltä muutama lukematon viesti tässä vieressä lojumassa. (H10)

Ystävyysuhteiden aloittamisen lisäksi suhteita ylläpidettiin sosiaalisen median avulla. Haastateltavat kuvailivat pitävänsä yhteyttä ystäviinsä ja läheisiinsä, joita tapasivat myös kasvokkain. Osa ystävyysuhteista oli vain teknologiavälitteisiä ja osa molempia; niitä ei haastatteluissa eritelty toisistaan. Suhdetta ylläpidettiin yksityisviestien avulla sekä meemeillä. Myös yksityisviestien kautta sovitut tapaamiset olivat olennainen osa ystävyysuhteen ylläpitoa sosiaalisessa mediassa.

Sosiaalinen media mahdollistaa yhteydenpidon matalalla kynnyksellä, ja ystävien ja tuttuja asioissa pysyy mukana. Useampi haastateltava kertoi käyttävänsä sosiaalista mediaa ystävien kanssa viestittelyyn, ja he olivat tyytyväisiä siihen, että näkivät ystävien ja tuttuja kuulumisia, vaikka olisivat kaukana toisistaan. Toisaalta osalle sosiaalinen media oli pinnallinen tapa olla yhteydessä, ja he pitivät sosiaalisen median kautta tapahtuvia yhteydenottoja ”liian helpoksi tavaksi”.

Sosiaalinen media on siis yhteydessä ystävyysuhteen ylläpitoon suhteen mahdollistajana haastateltavien ollessa erillään ystävästään. Sosiaalinen media on samaan aikaan sekä kanava että yhteinen ajanviette, josta puhutaan myöhemmin kasvotusten tai jota käytetään yhdessä. Yhdessä sosiaalista mediaa käytetään muista puhumiseen ja mielenkiintoisten ilmiöiden tarkasteluun sekä omien mielenkiinnon kohteiden jakamiseen. Sosiaalinen media näyttäytyykin aineistossa niin ajanvietteenä, kanavana kuin välineenä.

No tietysti tosi helppo on just instagramissa tykätä ja kommentoida, ja nykyään aika paljon kommentoin igstooreihin ja laitan snäpissä viestiä, ja sit no whatsapp on enemmän just siihen et ei oo oikeesti juteltu jonkun kanssa kahteen vuoteen ja sit laittaa viestin, että mitä kuuluu ja no kyllä mä nyt ihan muitakin ihmissuhteita ylläpidän whatsappissa. Joo. Siinä niitä. (H2)

Toisaalta osa haastateltavista kuvaili sosiaalista mediaa pinnalliseksi, ikään kuin ”asusteosuudeksi” ystävyydessä. Asusteosuudella tarkoitettiin yhtä osaa, ikään kuin koristetta ystävyydessä. Sosiaalinen media nähtiin yhdeksi suhdetta koristavaksi osaksi, mutta joka ei ollut välttämätön suhteen kokonaisuuden kannalta ja jota ilmankin suhde olisi ehjä kokonaisuus. Osa haastateltavista näki sosiaalisen median liian helppona tapana olla yhteydessä ystäviin. He kokivat, että ystävyyden eteen täytyy nimenomaan nähdä vaivaa. Sosiaalisen median helppous nähtiin olevan nopeassa viestittämisessä, kun taas kasvokkaiset tapaamiset olivat eleitä, joiden eteen täytyi nähdä vaivaa. Tämä vaivannäkö näkyi haastateltavilla kasvokkaisissa tapaamisissa, jotka mahdollistavat myös vuorovaikutussuhteen henkilökemian näkymisen:

Ehkä se instagram, silloin kun mä käytin sitä, niin kyllä me jaettiin kavereiden kanssa meemejä ja tällaisia, mut silleen sehän on vähän pinnallisempi ja vähän tämmöinen asusteisuus ystävyydestä, miten sitä voi säilyttää sosiaalisen median kautta. (H1)

No tavallaan se henkilökemia, eihän se välity samalla tavalla jollain viesteillä ... ja että haluaako toi nyt oikeasti nähdä tai siis, silleen se on tosia helppoa tavallaan, mä koen, että kyllä sen ystävyyden eteen pitää nähdä vaivaa, et se on vähän liian helppoa vain laittaa somessa viestiä, vaikka kysyisi kuulumisia ja näin. Totta kai tässä tilanteessa se nyt jossain suhteessa on pakko tehdä, koska ei vaan ole järkeä nähdä ihan hirveästi ihmisiä. (H5)

Sosiaalisen median sisältöjä myös jaettiin toisille niin meemien kuin *screenshottien* eli näyttökuvien muodossa. Jakamisen avulla sosiaalinen media koettiin ”yhdessä”, ja yhteinen sosiaalisen median kuluttaminen loi yhteenkuuluvuuden kokemusta. Tällä tavalla sosiaalinen media oli myös keskustelun aihe ja tapa rakentaa yhteistä todellisuutta:

Ja sitten, jos on joku raflaava kommentti tai joku outo postaus tai jotain ... niin monesti vaikka ottaa screenshotin siitä ja lähettää sen johonkin yhteiseen ryhmään et hei kattokaa mikä ihme juttu tääkin nyt sitten on. (H5)

Haastateltavat erosivat siinä, miten he kokivat suhteidensa syventyneen tai vahvistuneen sosiaalisen median avulla. Osa haastateltavista kertoi, ettei sosiaalinen media ollut yhteydessä heidän suhteensa syvenemiseen, vaan se oli pikemminkin juuri yhteydenpitoon, jossa suhde nimenomaan pysyy yllä eikä sitä syvennetä entisestään. Samat haastateltavat korostivatkin kasvokkaisten tapaamisten merkitystä suhteiden syventymisen kannalta:

Kyllä se on tavallaan ... on voinut ylläpitää tuoretta suhdetta siellä, mutta kyllä mää jotenkin koen, et sit se vaatii enemmän et se voi syventyä ystävyysuhteeksi, et jotenkin mää näen, että ei se riitä tavallaan tai et siellä päästään johonkin pisteeseen, mutta ei tietyn pisteen tavallaan yli. (H5)

Osa haastateltavista taas kertoi suhteiden selvästi syventyneen sosiaalisen median avulla. Keskustelu oli syventynyt sosiaalisen median avulla tai kavereista on saanut tietää uusia asioita, jonka kautta suhde on syventynyt ystävyudeksi. Itsestä kertominen kasvatti suhteen intiimiyttä ja läheisyyden kokemusta, joka tukee myös Waltherin (2011, 461) teoriaa teknologiavälitteisen viestinnän prosessista, jossa itsestä kertominen ei ole vain omasta itsestä kerrottua taustaa, vaan myös tapa kasvattaa läheisyyden tunnetta vuorovaikutussuhteessa. Tämä itsestä kertominen ja asioiden jakaminen saattoi olla jopa helpompaa sosiaalisen median kautta, kuten seuraavassa sitaatissa käy ilmi:

Hmm no ystävyysuhteita ei ole ehkä niinkään alkanut ehkä jotenkin on saattanut vähän syventyä tai muuttuu vaikka joku suhde kaverisuhteesta ystävyysuhteeksi et silleen et on jotenkin helppo tulla sitä kautta niinku juttelemaan tai et on huomannut et ei hitsi et meillä on aika paljon yhteistä ja sitten on alettu sitä kautta pitämään enemmän yhteyttä ja sitä kautta sitten tullut niinkun ystävyysuhteita. (H8)

Kun puhuttiin ystävydestä, osalle haastateltavista oli tärkeää erottaa ystävyys ja kaveruus toisistaan. Eroja kuvattiin siinä, kuinka hyvin koettiin tuntevan toinen ja kuinka paljon pystyi tukeutumaan ystävään omasta tilanteesta riippumatta. Ystäviä verrattiin myös omaan perheeseen ja heihin oltiin eri tavalla yhteydessä kuin muihin tuttuihin ja kavereihin. Alla olevasta sitaatista käy ilmi haastateltavan ajatuksia ystävyteen ja kaveruuteen liittyen:

Mulle ystävyys ja kaverit ovat kaksi eri asiaa, että mää en laske, että mulla on vain tietty määrä hyviä ystäviä ja ne ovat ihmisiä, joille voi soittaa tai laittaa viestiä, milloin vaan, missä tahansa tilanteessa. Kaverit ovat semmoisia isompia kaveriporukoita tai työkavereita,

kenen kanssa on paljon tekemisissä, mutta ei niin syvällisiä asioita niiden kanssa juttele. Mulle ystävät ovat nämä lähimmät ystävät, jotka ovat osa perhettä. (H8)

Yksi mielenkiintoinen ilmiö oli *loputon keskustelu*, joka nousi esille muutamalla haastateltavalla. Loputon keskustelu kuvattiin keskusteluksi, joka ei oikeastaan pääty vaan aiheet vaihtuvat, ja keskusteluun osallistujat kokevat kyseessä olevan saman keskustelun, joka vain jatkuu ja jatkuu. Loputon keskustelu jatkuu ajasta ja paikasta riippumatta ja on riippuvainen käytössä olevasta sovelluksesta. Tässä aineistossa loputonta keskustelua havaittiin WhatsAppin ja Snapchatin välityksellä. Yksi haastateltavista kuvaa tekstimuotoisen, eli tässä tapauksessa WhatsAppin välityksellä tapahtuvan, keskustelun jatkuvan päiviä ja viikkoja aiheiden vaihtuessa. Hän koki käyneensä samaa loputonta keskustelua nyt kolmen vuoden ajan:

Varmaan se, kun huomasin aika äkkiä, että meillä on tosi paljon yhteistä, samoja mielenkiinnon kohteita, niin joskus tulee sellaisia keskusteluja, mitkä kestävät päiväkausia, sä katot niitä silloin tällöin ja aina ne vaan jatkuvat, ja aiheet vaihtuvat vähän ja lopulta te puhutte suurin piirtein jostain kirahvien kouluttamisesta siellä, se vaan jäi se keskustelu päälle, eikä se ole tähänkään päivään mennessä loppunut, sitä on kestänyt nyt kolme vuotta. Aika lailla jatkuvasti on ... jotain siellä päällä (H10)

Toinen haastateltavista kuvasi keskustelua läheisen ystävänsä kanssa Snapchatissa. Snapchatissa on mahdollisuus lähettää noin minuutin pituisia videoita, jotka katoavat vuorokauden jälkeen niiden lähettämisestä. Haastateltava kuvasi hänen ja ystävänsä loputonta keskustelua, joka käytiin näiden videoiden välityksellä. Videoita lähetetään päivittäin ja aiheet vaihtuvat. Haastateltava koki juuri videoiden tärkeyden tässä formaatissa ja pohti, ettei viesteillä tulisi laitettua yhtä paljon informaatiota kerralla:

Mulla on yksi ihan todella hyvä ystävä, kenen kanssa jaetaan aivan kaikki mahdolliset asiat keskenämme. Hänen kanssaan meillä on sellainen tapa, että pidetään yhteyttä snapchatin kautta. En tiedä miksi se on jäänyt, mutta siitä on varmaan 5–6 vuotta aikaa, kun me on sitä ruvettu käyttämään ja päivittäin jaetaan toisillemme kaikki ajatukset oikeastaan, mitä niiden videoiden välityksellä, et se on myös semmoinen, en tiedä tulisiko yhtä paljon viesteillä laitettua, mitä sitten tulee videoilla laitettua. (H8)

Teknologiavälitteinen viestintä mahdollistaa tällaisen jatkuvan vuorovaikutuksen juuri sillä, että se on irrallaan ajasta ja paikasta. Molemmat keskusteluun osallistujat voivat vastata edelliseen viestiin milloin se heille parhaiten sopii, ja näin keskustelusta tulee kirjaimellisesti loputon.

Toinen tutkielman mielenkiintoisimmista ilmiöistä oli performatiivisen ystävyyden käsite, sillä se nousi esille haastatteluissa ilman, että siitä olisi suoraan haastateltavilta kysytty. Tässä tutkielmassa performatiivisella ystävyydellä tarkoitetaan ystävyyden esittämistä ja sen ulospäin näyttämistä sosiaalisessa mediassa. Termillä viitataan kuviin ja teksteihin ystävistä. Ystäviä myös merkattiin omiin julkaisuihin, ja ystävien kuvia jaettiin omissa sosiaalisen median kanavissa. Performatiivinen ystävyys ilmiönä oli sellainen, jonka melkein jokainen haastateltava tunnisti, mutta jonka suoraa merkitystä ei kukaan pystynyt avaamaan. Ilmiölle annettiin erilaisia merkityksiä sen mukaan luotiinko performatiivista ystävyyttä itse vai tulkittiinko muiden performatiivisen ystävyyden julkaisuja. Omat julkaisut kohdistettiin suoraan omille ystäville, mutta myös ulkopuolisille. Niiden avulla haluttiin rakentaa ulospäin kuvaa itsestä ja omista ystävyksistä. Kuvien avulla myös pyrittiin osoittamaan omille ystäville kuinka tärkeitä he ovat. Performoitu ystävyys tässä aineistossa oli yksi Instagramiin ja Facebookiin liitetystä ilmiöistä.

Haastateltavat kuvasivat omia julkaisuja ystävistään tavaksi kertoa, että he ovat tärkeitä. Kuvat liittyivät oman ystävyyden näyttämiseen ja jakamiseen. Moni kuitenkin pohti sitä, että kuvat olivat enemmän ulospäin, ja niitä kuvattiin myös oman identiteetin rakentamisen välineenä, kuten alla olevasta sitaatista käy ilmi:

No kyllä se varmaan on aika semmoinen performointi, esittäminen, että hei katsokaa mulla on kavereita, joiden kanssa teen kivoja juttuja, ihan suoraan sanottuna. Tai jotenkin ajattelisin, et sitä se pohjimmiltaan on, et on kiva jakaa, että katsokaa ihanaa ruokaa, että no ruoka on hyvää, se että katsokaa minulla on ihania kavereita, se on silleen mitä nyt instagram mun mielestä ylipäättään on, niin jotenkin semmoista oman identiteetin vahvistamista. (H5)

Yksi haastateltavista kuvasi tilannetta, jossa hän oli tehnyt julkaisun ystävistään ystävänpäivänä. Yksi hänen ystävistään lähestyi häntä kysymällä, miksei häntä ole merkitty kyseiseen julkaisuun. Haastateltava kertoi, ettei hänellä ollut juuri tämän ystävän kanssa yhteisiä kuvia, joita julkaista ja ettei kyse ollut siitä, etteikö ystävä olisi yhtä tärkeä kuin muut hänen ystävänsä. Julkaistu postaus

merkitsi siis haastateltavan ystävälle sitä, ketkä ovat julkaisijan ystäviä, ja hän koki jääneensä tilanteen ulkopuolelle, vaikka kyse oli kuvien puutteesta eikä ystävyiden suorasta arvottamisesta.

Sosiaalinen media mahdollistaa tilan, jossa ihminen voi nähdä mihin hänet julkisesti sijoitetaan ystävien luomassa identiteetissä. Jos toinen ystävä kokee suurta läheisyyttä toiseen ja hänelle kuvat ja julkaiseminen ovat merkityksellisiä ja toiselle ei, voi sosiaalinen media itsessään aiheuttaa ristiriitoja ystävien välille. Tämä ystävänpäiväpostaus on hyvä esimerkki siitä, kuinka ystävyiden performointi voi olla suoraan yhteydessä ystävyiden kokemuksiin ja millaisia tunteita se voi herättää julkaisun kokijassa ja lähettäjässä, kuten alla olevasta sitaatista käy ilmi:

Jos olen postannut, että "hyvää ystävänpäivää" ja laittanut kuvia mun ystäväistä stooriin, niin joku on laittanut, että "miksi tässä ei ole mua ollenkaan", et "hei meillä ei ole yhtään yhteiskuvaa". Kun mä olen aika huono joidenkin kanssa vaan ottamaan, esimerkiksi se mun kaveri --, me puhutaan vaan koko ajan, ei meillä tule sellaista hetkeä, että me otettaisiin kuva. Hän ei ole tietysti kysynyt, että miksi meillä ei ole kuvia, että ei se tarkoita sitä, etten mä välittäisi tai mitään vaan, se vaan, ettei satu olemaan kuvia, että kyllä se sitten mun mielestä kertoo siitä omasta epävarmuudesta itsensä suhteen kaverina ja ylipäättään sen kaverisuhteen pitävyydestä, jos kokee, että se näkyy siellä koska mä kyllä taas koen, että... et jos on oikeasti jonkun kanssa ystävä niin ei sitä tarvitse kiillottaa instassa väkisin, että kyllä ihmissuhteita voi olla ihan somen ulkopuolellakin. (H9)

Muiden julkaisemat kuvat ystävydestä herättivät osassa haastatelluista epäilyksiä suhteen aitoudesta ja kuvien tarkoitusperistä. Yksi haastateltavista kertoi tilanteesta, jossa hän oli osa ystäväporukkaa, jonka kaksi jäsentä ottivat aina runsaasti yhteisiä kuvia yhteisissä illanvietoissa, mutta eivät muuten viettäneet aikaa keskenään. Haastateltava pyrki kyseisen tilanteen avulla kuvaamaan sitä, miksi runsas performoitu ystävyys aiheuttaa hänessä epäilyksiä. Koskaan ei voi tietää, mitä tilanteiden taustalla on. Performatiivisen ystävyiden syiksi epäiltiin ystävyiden paisuttelua tai sitä, ettei näiden julkaisujen tekijöillä ole muuta tekemistä kuin ottaa yhdessä kuvia. Performatiivinen ystävyys olikin osalle pinnallinen tapa näyttää, kenen ystävä on:

Miettii, että aa no et jos tämä ihminen tosi paljon hehkuttaa sen kaveruussuhteita somessa, niin onko ne oikeasti niin hyviä oikeassa elämässä? (H1)

Mä ajattelen, että se on vähän semmoinen, tavallaan pinnallinen tapa näyttää kenen ystävä on. (H3)

Sosiaalisen median käyttöön liittyi myös yhdessä jaettuja sääntöjä. Haastateltavat kertoivat erilaisista tavoista, joiden avulla sosiaalisen median käytölle luotiin yhteisiä sääntöjä. Säännöt liittyivät siihen, kuinka sosiaalista mediaa käytetään, kun ollaan yhdessä ja millaisia julkaisuja ystävistä saadaan tehdä ja mihin tarvitaan lupa. Esimerkiksi kuvien julkaisemisen kohdalla koettiin, että kohteliasta olisi pyytää ystävän lupa kuvan julkaisuun, ennen sen julkaisemista:

Se on vähän semmoinen hiljainen kirjoittaman sääntö, että jos julkaisee muista ihmisistä kuvia niin pyytää ensin lupaa siihen tai kysyy et voiko lisätä. Jos joku kaveri on lisännyt kysymättä kuvan, niin kyllä se on välillä aiheuttanut sellaista ... en tiedä harmitusta tai muuta, mutta yleensä noistakin asioista vaan kannattaa puhua ääneen. (H3)

Yksi suurimmista eroista oli se, miten säännöistä sovittiin käytännössä. Näihin sääntöjen luomisen tilanteisiin liittyi niin verbaalista kuin nonverbaalista viestintää. Osa haastateltavista sopi sosiaalisen median käytöstä kasvokkain, osa teknologiavälitteisesti. Osa taas koki, että heidän oma käyttöksensä vaikutti myös siihen, miten ystävät käyttivät kasvokkain sosiaalista mediaa.

Sosiaalisen median käyttäminen yhdessäolon aikana herätti erilaisia tunteita haastateltavissa. Osalle se oli hyväksyttävää ja *sometauot* eli hetket, joissa jokainen läsnäolija on omalla puhelimellaan, koettiin normaaleiksi. Osa koki nämä hetket normaaleina ystävyyteen kuuluvina hiljaisuuden hetkinä, kun taas osa piti sitä huonotapaisena ja epäkunnioittavana. Ystävän sosiaalisen median käyttöön kasvokkain suhtauduttiin vaihtelevasti. Osalle se oli merkki siitä, ettei ystävä ollut läsnä, kun taas osa koki, ettei se vaikuttanut ystävän läsnäoloon millään tavalla. Useampi haastateltava koki haastavaksi asian esille ottamisen ystävien kanssa. Asiasta ei haluttu puhua suoraan vaan se hyväksyttiin, vaikka tilanne olisi harmittanutkin, kuten alla olevasta sitaatista käy ilmi:

Se ottaa päähän ja ärsyttää varsinkin, koska olisi kiva et ollaan siinä hetkessä ja ollaan yhdessä, eikä istuta tai selata instagramia, koska silloin ei pysty keskittymään kumpaakaan asiaan, ei siihen yhdessäoloon eikä siihen somettamiseen -- Vielä ei oo tullut semmoista tilannetta et mää olisin sanonut jollekin et "hei voitko lopettaa". (H7)

Ystävyyssuhde voi päättyä siinä missä romanttinen suhdekin. Tässä tutkielmassa monet haastateltavista eivät olleet päättäneet ystävyyssuhdetta sosiaalisessa mediassa. Useampi kertoi kuitenkin kokemuksistaan *ghoustaamisesta*, joka yhdistettiin jo aiemmin vastaamattomuuteen. Ghoustaamisella tarkoitettiin tilannetta, jossa vuorovaikutussuhde hälveni vastaamattomuuteen

molempien osapuolten toimesta eikä suhteen päättämisestä erikseen sovittu. Ystävyys päättyminen johtui näissä tapauksissa yhteydenpidon katkeamisesta, joka tapahtui molempien osapuolten kiinnostuksen lopahtamisen vuoksi. Tällaista ghoustaamista pidettiin luonnollisena yhteydenpidon loppumisen tapana, kuten alla olevasta sitaatista käy ilmi:

No, musta tuntuu, että et mä luulen, että se on vaan jotenkin kuollut se juttu, että sitten ei olla vaan juteltu enää. Siellä platformilla, missään whatsappissa, että en ole periaatteessa itse tietoisesti lopettanut, mutta se on vaan loppunut silleen luonnollisesti. (H6)

Yksi haastateltavista oli päättänyt suhteen sosiaalisen median välityksellä sen jälkeen, kun suhteessa oli ilmennyt ristiriitoja kasvokkain. Hän koki, että teknologiavälitteinen keskustelu vaikutti siihen, miten viestit tulkittiin. Nonverbaalisen viestinnän puuttuminen, kuten ilmeiden ja äänenpainon poissaolo, vaikuttivat viestien tulkintaan ja merkityksien luomiseen. Tämä havainto tukee Waltherin (2011) teoriaa siitä, että fyysisten vihjeiden sekä muiden vihjeiden, jotka ovat normaalisti mukana kasvokkaisessa viestinnässä, puuttuessa vastaanottaja täyttää tyhjät kohdat puuttuvien tietojen osalta. (Walther 2011, 460.) Toisin kuin Waltherin teoriassa, tässä tilanteessa kyse oli kuitenkin siitä, että vastaanottajan viestejä ei idealisoitu, vaan päinvastoin: viestit luettiin negatiivisten linssien läpi.

Tässä haastateltavan tilanteessa molemmat keskustelun osapuolet halusivat käydä keskustelun nimenomaan sosiaalisessa mediassa, koska tilanne oli kärjistynyt niin pahaksi. Haastateltava koki, että tilanne voi mennä vain huonommaksi teknologiavälitteisesti, mutta koska muutakaan kanavaa ei ollut, tilanne päädyttiin hoitamaan tällä tavalla. Haastateltava arvioi tilanteen kärjistyneen keskustelun aikana sen takia, että tilanteesta puuttui kokonaan nonverbaali viestintä, eleet ja ilmeet. Toisen viestit tulkittiin ilman ilmeitä ja äänenpainoja, jotka olisivat voineet lievittää kärkkäänkin viestin perille saamista. Sosiaalinen media oli tilanteessa ainoa kanava, jossa keskustelua pystyttiin käymään, mutta joka kuitenkin hankaloitti tilanteen ratkaisemista. Sosiaalinen media siis tarjosi mahdollisen alustan keskustelulle, jota ei haluttu tai pystytty käydä kasvokkain, mutta juuri kasvojen puuttumisen vuoksi tilanne ei edennyt toivotulla tavalla. Alla haastateltavan oma kuvaus tilanteesta ja sen etenemisestä:

Etukäteen puhuttiin siitä, että todennäköisesti tämä menee suoraan sanottuna ihan vituiksi --- mutta me ei kumpikaan haluttu nähdä toisiamme myöskään, niin ei ollut oikeastaan muita vaihtoehtoja ja niinhän se sitten meni --- vaikka kuinka käytti aikaa ja ajatusta siihen, että laittaisi mahdollisimman neutraalin viestin, tai no ei nyt välttämättä neutraalin, mutta

semmoisen et sitä ei tulkitisi ainakaan väärin, niin huonostihan se meni silti. Sillä tavalla vain provosoitiin lähinnä toisiamme lisää siinä. Kyllä sit siinä koitettiin taas sitä, että no et ei tästä tule nyt tällä tavalla mitään, että meidän pitäisi kuitenkin nähdä kasvotusten ja mä olisin oikeastaan myöhemmin halunnutkin nähdä kasvotusten, mut hän sano et hän ei enää halua keskustella siitä asiasta. Niin. No ... eipä sille sitten mitään enää voinut. (H2)

Luulen, että se [sosiaalinen media] vaikutti enimmäkseen siihen, että ei pystynyt toisen no tunnetiloja --- vaikka kasvotusten pystynyt näyttämään surulliselta ja itkien sanoa jonkun tosi ikävältä kuulostavan asian, niin somessa tai puhelimen näytöltä sä pystyt ajattelemaan, että toinen vaan sanoo ihan kivikasvoisena, että se ei tavallaan aiheuta siinä ihmisessä mitään, et jotenkin ehkä ennen kaikkea siitä puuttui semmoinen tavallaan ehkä katumus toisen äänestä tai et ei osannut sanoa, että tarkoittaako ... tai no just siitä ei pystynyt näkemään sitä, et se on toiselle vaikeaa sanoa näitä, vaan se vaan luki sit siinä puhelimen näytöltä et aijaa toi sanoo mulle noin kiitti vaan. (H2)

Toinen haastateltava kuvaili tilannetta, jossa hän oli pyytänyt ystäväänsä keskustelemaan kanssaan ja selvittämään heidän välistään ristiriitaa. Ystävä ei kuitenkaan vastannut haastateltavan viestiin ja haastateltava koki juuri viestiin vastaamattomuuden vaikuttaneen suhteen loppumiseen merkittävästi. Vastaamattomuutta käsitellään seuraavassa luvussa lisää, mutta tässä esimerkki siitä, kuinka se voi olla yhteydessä suhteen päättymiseen:

Koen, että se ihmissuhde tietyllä tavalla kyllä loppu siihen, kun hän jätti siihen viestiin vastaamatta ja noita on muitakin siis, että on jutellut, vaikka jonkun kanssa ja sitten ei ole vaan ... että toi nyt oli silleen ikävä, että mä ihan oikeasti pyysin häneltä jotain ja hän ei vastannut, että jotkut on vaan jäänyt yksinkertaisesti pois, ne viimeiset kontaktit on vaan vaikka ollut somen kautta, että sellaisiakin on, mutta ... (H9)

7.3 Vuorovaikutusteot sosiaalisessa mediassa: merkitykset tykkäyksien, kommenttien ja seuraamisen taustalla

Tässä tulosluvussa avataan sosiaalisen median kautta tapahtuvaa vuorovaikutusta. Sosiaalisessa mediassa vuorovaikutus eroaa kasvokkaisesta viestinnästä muun muassa käytettävien välineiden osalta. Vuorovaikutuksesta puuttuvat myös nonverbaalinen viestintä. Haastateltavilta kysyttiin erilaisista sosiaalisen median toiminnoista, kuten tykkäyksistä, seuraamisesta ja kommentoinnista.

Tällä tavoin pyrittiin avaamaan tekojen taustalla olevia merkityksiä sekä kuinka niillä rakennettiin vuorovaikutussuhdetta.

Lähes kaikki haastateltavat tykkäsivät ystäviensä julkaisuista. Tykkääminen nähtiin huomionosoituksena ja yhtenä tuen muotona. Tykkääminen oli joillekin haastateltaville lähes automaattista toimintaa, jota toteutettiin jokaisen ystävän kohdalla. Tykkäämisellä haluttiin osoittaa, että toinen on olemassa ja huomioida hänen julkaisuaan ja sitä kautta ajatuksiaan ja jopa olemassaoloaan. Toisaalta tykkäämiselle ei annettu samanlaista arvoa kuin kommentoinnille ja useampi haastateltava kertoi, ettei tykkääminen herätä heissä paineita, eivätkä he antaneet sille painoarvoa, kuten alla olevissa sitaateissa käy ilmi:

Kyllä siinä on sen verran eroa että jos se niinkun just silleen ihan sama mitä mun ystävät postaa niin mä tykkään ihan kaikista. (H2)

Kyllä se niinku tykkääminen et aina, jos on joku kaverin kuva, jonku semmosen ketä mä haluan tavallaan tukea ja supporttaa niin kyllä mä niinku et se on mulle semmonen tuen osoitus, et sit jos mennään kommentointiin niin se on semmonen niinku wau vähän siistii mut tykkääminen on vaan niinku sillee et tota huomaan että olet olemassa ja haluan tukea tätä asiaa. (H5)

Lähes kaikki haastateltavat kommentoivat ystävien julkaisuja. Useampi kertoi kommentoivansa ystäviensä julkaisuja aina. Kommentoinnilla haluttiin ilmaista tukea sekä antaa huomiota ystävän julkaisuille. Osa kertoi suoraan kommentoinnin olevan merkki läheisyydestä. Kommentoinnille annettiin myös enemmän painoarvoa kuin tykkäämiselle. Ystävien julkaisujen takana olevia ajatuksia myös pohdittiin ja haastateltavat korostivat sitä, että jos he ajattelivat julkaisukynnyksen olleen korkea, he halusivat kannustaa omilla kommenteillaan ja luoda ystävälleen positiivisen tunteen julkaisun tekemisestä. Aineistossa kommentointi sai siis merkityksen lähettäjän näkökulmasta tukena ja huomionosoituksena, kuten alla olevassa sitaatissa käy ilmi:

Yleensä tykkään aina vähintään ystävien julkaisuista ja useimmiten kommentoin myös, lähinnä just sen takia, koska en tiedä et onko heillä jännittänyt postata jotain tai et onko se ollut iso asia tai millä mielellä he ovat sen julkaissut niin haluan olla positiivinen ja kannustaa siten, että tämä on kiva juttu, kiva kun jaoit meille. (H7)

Kommentointi myös nähtiin todella erilaisena vuorovaikutustekona sosiaalisessa mediassa kuin kasvokkain. Yksi haastateltavista vertasi kommentointitilannetta livetilanteeseen siten, että ystävä harvoin kertoo pitkän tarinan kasvokkain ilman, että itse keskeyttää jossain vaiheessa tilanteen kommentoimalla siihen jotain. Kommentointi sosiaalisessa mediassa on siis vähemmän läsnä hetkessä kuin kommentointi kasvokkaisen keskustelun aikana.

No kyllähän tietysti ihan erilainen tilanne, että itse pystyy siihen väliin tavallaan kommentoimaan että kyllä se tosi harvoin menisi silleen, että kaveri selittäisi juurta jaksain jonkun jutun ja mä en kommentoi, se kyselisi siihen väliin eikä se lähtisi mitenkään sivuraiteille, sit taas somessa se on silleen yksiselitteisesti et joku kertoo jonku jutun ja sit sen jälkeen siihen pääsee kommentoimaan, mut tietysti se keskustelu voi olla jossain stooreissa silleen et siihen pyydetään kommenttia ja sit se niinku tavallaan jatkuu siitä. (H5)

Seuraamisen lopettaminen eli *unfollowaus* herätti haastateltavissa erilaisia tunteita. Tässä tapauksessa puheenaiheena oli Instagram. Osa kertoi lopettavansa niiden ihmisten seuraamisen, joiden julkaisut eivät kiinnostaneet heitä. Myös välirikko ystävien välillä johti seuraamisen lopettamiseen. Moni haastateltava koki, ettei voisi lopettaa ystävän tai tutun seuraamista, koska se olisi epäkohteliasta. Jos tutun ihmisen kohdalla ei haluttu enää nähdä julkaisuja, seuraamisen sijaan julkaisut *mykistettiin* eli niitä ei enää nähty omassa syötevirrassa, mutta mykistetty ei saa tästä mykistämisestä ilmoitusta. Tällä tavalla haluttiin välttää konflikteja sekä ystävän tai tutun tunteita. Osa haastateltavista piti mykistämistä kohteliaampana keinona huomioida ystävän tunteita. Tämä on hyvä esimerkki siitä, millaista kohteliaisuus on sosiaalisen median välityksellä ja millaisia uusia käytäntöjä se voi luoda sen vuoksi, että toisen tunteita säästettäisiin:

No joskus joutunut lopettamaan seuraamisen, jos on mennyt vaikka välit tosi pahasti poikki, ettei ole halunnut enää silleen nähdä toisen ihmisen elämää omassa niinkun fiidissä mutta siis äärimmäisen harvoin olen kyllä niinkun lopettanut kenenkään seuraamista. (H2)

Tuttujen kohdalla en kyllä lopeta seuraamista koska se on vähän että enemmänkin mä oon semmosten tuttujen kohalla joiden sisältö ehkä jotenkin ärsyttää tai on jotenkin no jollakin tapaa semmosta mikä mua ei kiinnosta enemmänkin mä sit mykistän kun lopetan ihan kokonaan seuraamista. (H3)

Osa haastateltavista oli kokenut myös sen, että heidän seuraamisensa oli lopetettu. Tätä oli seurattu aiemmin erilaisten sovellusten avulla. Lähes jokainen kertoi miettineensä, miksi toinen oli

lopettanut seuraamisen ja syitä etsittiin poikkeuksetta itsestä. Vaikka haastateltavat kuvasivat omaa seuraamisen lopettamiseen kevyinkin perustein, oli tilanne eri, kun he joutuivat itse seuraamisen lopettamisen kohteiksi. Vaikka kyseessä olisi ollut vähemmän tuttu ihminen, herätti seuraamisen lopettaminen jokaisen kohdalla negatiivisia tunteita. Seuraamisen lopettaminen nähtiinkin vuorovaikutustekona, joka päätti suhteen myös kasvokkain:

Suoraa yläasteen jälkeen joku mun yläasterinnakkaisluokkalainen oli lakannut seuraamasta mua, jonka kanssa mä en silleen kauheasti ikinä puhunutkaan mutta silti se aiheutti jonkinlaisen, että miksi toi näki sen vaivan et se niinkun painaa et se ei enää halua seurata mua et kyllä se kuitenkin herätti semmoisia negatiivisia tuntemuksia, mutta sitten taas toisaalta no varsinkin nykyään ei se nyt enää liikuta. (H2)

Kommentointiin ja tykkäyksiin liittyi myös odotuksia. Osa haastateltavista odotti tiettyä käytöstä ystäviltään. Odotukset liittyivät siihen, että ystäviltä pyydettiin erikseen tukea omille postauksille ja ystävien odotettiin kommentoivan haastateltavien postauksia. Tykkäykset heijastettiin tuen antamiseen. Yksi haastateltavista kertoi, että haluaa omilla tykkäyksillään ja kommenteillaan antaa tukea ystävilleen ja ystäviltä odotettiin tätä samaa käytöstä myös takaisinpäin. Haastateltavat antoivat siis merkityksiä omille teoilleen, kuten myös ystävien teoille. Jos ystävät eivät toteuttaneet toivetta tykkäämisestä, niin tekemättömyyden syytä lähdettiin usein etsimään itsestä. Alla olevissa sitaateissa kuvataan odotukseen liittyviä tunteita ja tilanteita:

Jos mä oon jokus pyytänyt, että tule antamaan tukee, tulkaa pliiis tykkään tästä kuvasta, että mulla on vaikka joku yhteistyö siellä et mä tarvisin tykkäyksiä sinne niin et jos kukaan ei jossain kaveriryhmässä kommentoi mitään niin tai niinku tee sitä mitä mä oon pyytänyt niin sit ehkä on semmonen ... oo vitsit, miksi et oonko mä ärsyttävä tai niinku että meninkö liian pitkälle tai jotain? (H5)

No .. hmm.. No öö. No sekin menee ehkä vähän siihen tukemiseen, että jotenki mä odotan myös että mun ystävät tukee siellä sosiaalisen median kautta myös mua, että jos mä vaikka justiinsa tykänny, eiku lisänny jonku kuvan vaikka niinmä jotenki vähän oletan että ne niinku tykkää siitä kuvasta tai vaikka snäpchätissä että vaikka en kauheesti käytä, että siellä niinku jos niinku ajattelet toista niin sitten sä lähetät sille ehkä helpommin niitä juttuja tai semmosta. Ehkä enemmänkin toisen huomioimista tässäkin asiassa. (H6)

Ystävyyssuhteet, kuten kaikki muutkin suhteet, vaativat panostusta kestääkseen. Esimerkiksi suhteen laiminlyönti ja tuen puute voivat muuttaa ystävyyttä (Trenholm & Jensen 2013, 236.) Vastaamattomuus voi olla osa suhteen laiminlyömistä. Kaikki haastateltavat nostivat vastaamattomuuden puheeksi ilmiönä, joka aiheutti negatiivisia tunteita, vaikka siitä ei suoraan heiltä kysytty.

Vastaamattomuus tekona aiheutti monia tunteita. Useampi haastateltavista kertoi, että saattoi itse helposti unohtaa vastata viesteihin, eikä se ollut tahallista ystävän huomioon jättämistä. Toisaalta ystävien vastaamattomuus herätti heissä ristiriitaisia tunteita. Vastaamattomuuteen liittyikin ikäviä tunteita, kuten epävarmuutta. Osa haastateltavista koki, että kun viestiin lopulta vastataan ja hidasta vastaamista pahoiteltiin, niin silloin tilanne pääsi purkautumaan. Osa myös pyysi uudestaan ystävää vastaamaan heidän viestiinsä, ellei vastausta kuulunut heti. Alla haastateltavien kuvausta vastaamattomuuden herättämistä tunteista:

No ehkä ikävintä on se, että laittaa toiselle viestin ja näkee että se on käynyt paikalla mut se ei kato sitä tai vielä ikävämpi et se katsoo sen mutta ei vastaa siihen, että tota no se nyt on ehkä on semmoinen niinkun päällimmäinen. (H2)

Mulla on paljon ystäviä jotka niinkun voi jättää viesteihin vastaamatta vaikka ne ei välttämättä tarkoittaisi pahaa niin ne vaan unohtaa tai jotain, mäkin teen sitä välillä ei sillä mut kyllä se tekee tosi iloiseksi et sitten kykenee ylläpitämään keskustelua. (H2)

Mulle yleensäkin ystävät vastaa sitten vaikka ne ei vastaa samanpäivän aikana ja ne on nähny sen viestin niin kyllä ne joskus vastaa tai sitten ne pahoittelee jonku pitkän ajan päästä, et anteeksi en oo vastannut, ei mua semmone haittaa koska teen sitä ite paljon myös. (H6)

Joskus vastaamattomuus johti myös ristiriitoihin ystävien kesken. Erilaiset odotukset vastausajan pituudelle aiheuttivat joillakin ristiriitoja ystävyyssuhteisiin, kuten alla olevasta sitaatista käy ilmi:

Joo mm no ehkä mä en kyl vieläkään et mistä tää juttu oli sillee lähteny niin mä uskon et se on ehkä sitä että niinku kun mä oon koen itse aktivistiseksi somen käyttäjäksi yks mun kaveri otti siitä herneet nenään koska mä en vastannu hänen en ollut hänen tsekkaa 27! En

tarpeeksi nopeasti vastannut sille ja tällasta niin mut se kyl ratkes ihan oikeessa elämässä et se oli semmonen. (H1)

Puolet haastateltavista oli pyrkinyt ratkaisemaan ristiriitoja ihmissuhteissa sosiaalisen median avulla. Ongelmien ratkaisuissa sosiaalinen media oli nähtävissä kolmessa eri roolissa: ensimmäisenä kanavana ottaa yhteyttä, toisena alustana keskustelulle ja selvityksen jälkeisenä varmistuksena suhteen tilasta ja siitä, että ristiriita on nyt ohi. Osalle haastateltavista kasvokkainen selvittäminen oli edellytys ongelman ratkaisemiseksi. Osalla haastateltavista taas oli kokemuksia siitä, että sosiaalinen media vaikeutti tilanteen ratkaisua, koska toisen ilmeitä ja eleitä ei päässyt katsomaan. Vuorovaikutuksesta jäivät puuttumaan nonverbaaliset elementit, kuten ilmeet, äänensävy ja eleet. Teknologiavälitteisesti viestit pystyttiin tulkitsemaan miten haluttiin, eikä nähty sitä kuinka haastavaa asioiden ilmaiseminen oli toiselle osapuolelle. Osalle taas sosiaalinen media oli luonnollinen kanava ottaa yhteyttä ja helpompi, koska toista ei tarvinnut heti kohdata kasvokkain.

Oon minä varmasti yrittänyt sen somenki kautta, et oon viestitellyt sille kyseiselle henkilölle ja se on varmaan niinku et jos on ongelmia niin ehkä se some saattaa olla semmonen ensimmäinen tapa lähestyä sitä ihmistä ja sitten totta kai riippuen asiasta mutta jos se on vähän semmonen asia et parempi keskustella kasvokkain niin sit silloin sitä kautta lähtee sopimaan et voidaanko jutella. (H4)

Sosiaalisen median merkitys ristiriitatilanteissa siis rakentui kontekstin ja keskusteluyhteyden mukaan. Se toimii erilaisena kanavana keskustelijoiden välillä ja mahdollisuutena ottaa yhteyttä ilman, että toisen tunteita täytyy heti ottaa huomioon kasvotusten.

Myös ystävän sosiaalisen median käyttö saattoi aiheuttaa väärinkäsityksiä tai asioita, joita piti selvittää myöhemmin. Yksi haastateltavista kertoi, että hänen ystävänsä käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa vaikutti heidän suhteensa jatkumiseen ja laatuun:

No mää kyllä ilmaisin sen, että olen eri mieltä, et kiva juttu, että olet nyt niin saanut iloa elämään ja löytänyt uuden merkityksen ja silleen, mutta olen aivan täysin erimieltä about kaikesta mitä juuri sanoit ----- mää yritin suhtautua siihen sillä tavalla, että hän on kumminkin mun kaveri, että voi sitä olla silti kaveria, vaikka on vähän erimieltä joistain asioista. Me ei kyllä olla enää niin läheisiä mitä me oltiin ennen sitä, se kyllä vaikutti tosi paljon meidän väleihin. (H10)

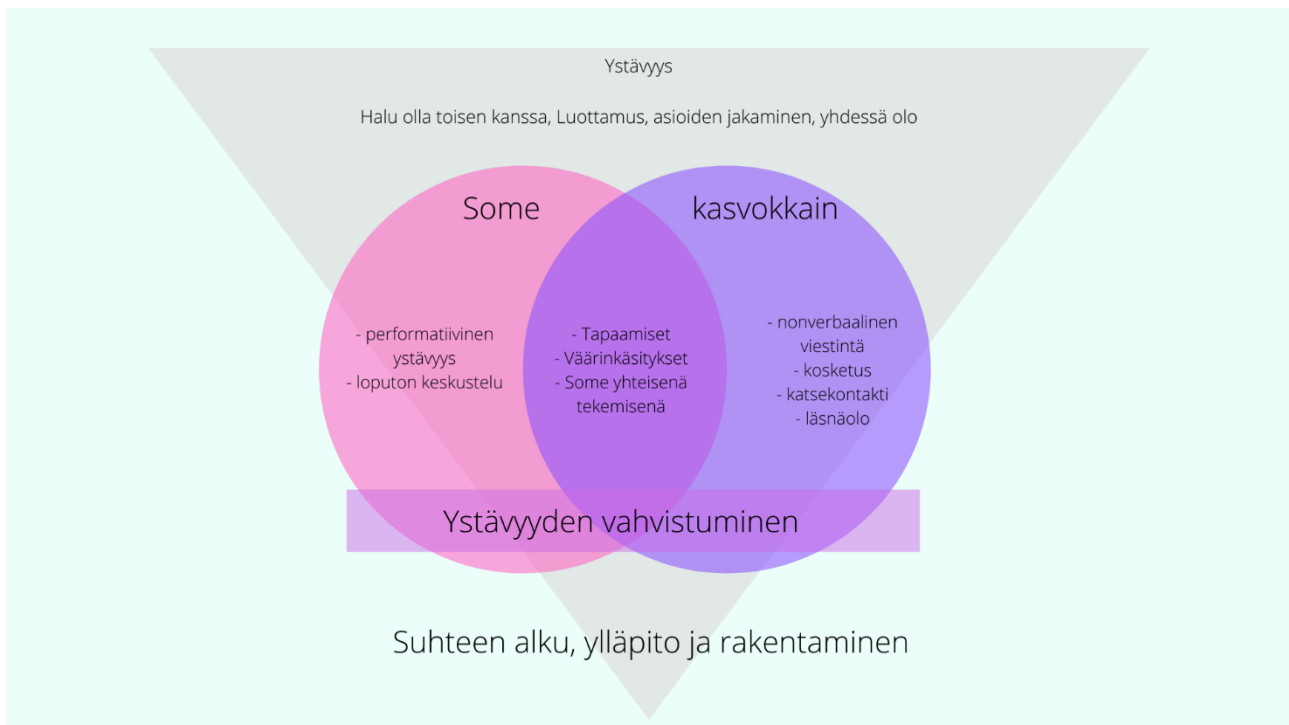
Sosiaalinen media oli siis yhteydessä niin mahdollisuuksien kuin haasteidenkin syntymiseen.

8 POHDINTA

Tässä tutkielmassa tutkittiin nuorten kokemuksia sosiaalisen median vaikutuksesta heidän läheisissä ihmissuhteissaan laadullisen tutkimuksen keinoin.

Aineistossa nousivat esille yhteen liitetyt (interconnectedness) sosiaaliset paikat sekä huokoiset rajat niiden välillä (Sandford & Quarmby 2019, 117.) Tässä tutkimuksessa keskityimme pääsääntöisesti sosiaalisen median kontekstiin. Aiemmissa tutkimuksissa on kuvattu sosiaalisen median yhteyttä hyvinvointiin (ks. Hietaoja & Mäkinen 2019). Vuorovaikutussuhteiden kontekstissa on tutkittu enemmän online- ja offline-suhteita erillisinä ilmiöinä. Tässä tutkielmassa keskitytään kuitenkin vuorovaikutussuhteita koskevaan aineistoon, joten yleisesti sosiaalista mediaa kuvaava aineisto rajataan sen ulkopuolelle. Tutkimuksen keskeisiksi tuloksiksi nousivat performatiivinen ystävyys ja loputon keskustelu. Jälkimmäinen ilmiö tukee myös Waltherin (2011) käsitystä teknologiavälitteisestä viestinnästä, jossa loputon keskustelu on mahdollinen, koska käyttäjät työskentelevät eri aikaisesti, ja he voivat olla toistensa kanssa vuorovaikutuksessa heille suotuisena aikana (Walther 2011, 462).

Tulosten pohjalta tehtiin alla oleva kuvio, jonka avulla pyritään kuvaamaan sosiaalisen median merkitystä ystävyysuhteissa. Ystävyys aloitettiin joko kasvokkain tai sosiaalisen median kautta. Tulosten pohjalta ystävyys syveneminen ja vahvistuminen tapahtuivat kuitenkin molempien kanavien avulla. Tuloksissa oli nähtävissä ilmiöitä, jotka tapahtuivat vain teknologiavälitteisesti tai vain kasvokkain. Lisäksi oli ilmiöitä, joihin tarvittiin molemmat ulottuvuudet. Pelkiksi sosiaalisen median ilmiöiksi nousivat performatiivinen ystävyys ja loputon keskustelu. Ne ovat olemassa vain sosiaalisen median alustoilla. Ne olivat myös tämän tutkielman päätulokset, joita olisi mielekästä tutkia jatkossa enemmänkin. Ilmiöistä ei näillä käsitteillä löytynyt aiempaa tutkimusta. Kasvokkaisessa viestinnässä korostuivat nonverbaalisen viestinnän mahdollisuudet, mutta oli mielenkiintoista huomata, että esimerkiksi väärinkäsitysten ja ristiriitojen ratkaisemiseen käytettiin usein sosiaalista mediaa. Teknologiavälitteinen viestintä mahdollisti vaikean asian esille ottamisen ilman kasvokkaista viestintää, joka helpotti osaa haastateltavista. Lisäksi ensimmäisen viestin koettiin olevan helpommin laitettavissa teknologiavälitteisesti kuin kasvotusten. Toisaalta aineistossa korostui tarve myös kasvokkaiselle viestinnälle, jotta asiat saadaan käytyä yhdessä loppuun.

Kuvio 3. Ystävyiden rakentuminen sosiaalisessa mediassa.

Kuvion harmaa tausta kuvaa ystävyyttä, jonka pohjalla ovat suhteen alku, ylläpito ja rakentaminen. Tässä tutkielmassa vuorovaikutussuhdetta lähestyttiin kognitiivisena rakenteena, minikulttuureina sekä käyttäytymiskuviona (Trenholm & Jensen 2013). Haastateltavien kuva vuorovaikutussuhteista – tässä tapauksessa ystävyysuhteista – rakentui heidän mieleensä, ja he avasivat tämän mielikuvan haastattelijalle. Minikulttuurinäkökulma todentui jokaisen haastateltavan omassa sosiaalisen median käytössä ja heidän sosiaalisessa mediassa rakennetusta kuplastaan. Siellä ovat käytössä myös yhteiset viestinnän koodit eli teknologiavälitteinen viestintä, joka tässä tutkielmassa kattoi sovellusten käytön videopuheluineen ja tekstimuotoisine viesteineen. Lisäksi he kuvasivat erilaisia toimintoja kahden ihmisen välillä, jotka kuvasivat tätä ystävyysuhteen laatua ja rakennetta.

8.1 Tutkielman arviointi

Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on saada käsitys tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä informanttien perspektiivistä, joten laadullinen tutkimus suuntautuu otoksen laatuun, ei määrään (Tuomi & Sarajärvi 2018). Haastateltavat valikoituivat ilmoittautumisjärjestyksen mukaan. Tämä edisti tutkielmaan osallistumiseen kiinnostuneiden tasapuolista kohtelua. Tutkija ei siis vaikuttanut siihen, millainen joukko haastateltavista muotoutuu. Tutkielmaan haastateltiin kymmenen nuorta. Kaikki haastateltavat olivat 18–24-vuotiaita, ja ikähaarukka perusteltiin Suomen nuorisolain ja YK:n

nuoruuden määritelmän kautta. Tutkielmassa ei tarkasteltu sukupuolen vaikutusta vastauksiin, joten sitä ei haastateltavilta kysytty missään muodossa. Haastattelujen aikana kävi ilmi, että kaikki informantit olivat hyvin samankaltaisessa elämäntilanteessa. He olivat opiskelijoita, ja yksi oli vastavalmistunut. Tutkielman kohderyhmäksi valikoitui siis aineiston kannalta 18–24-vuotiaat nuoret opiskelijat ja vastavalmistuneet.

Tutkielman luotettavuutta lisää hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti eteneminen tutkielman teon aikana. Tutkielmassa pysyttiin avoimena teoreettisen viitekehyksen ja tutkimuskysymysten luomiselle aineiston keruun jälkeen, jotta saatu aineisto varmasti vastasi tutkimusongelmaan (Puusa ym. 2020). Tutkija laajensi tutkimuskirjallisuutta myös haastattelujen päätyttyä, jotta tutkielmasta on tuotettu uskottava ja tarkoituksenmukainen lopputulos. Lisäksi tutkimuskysymyksiä muutettiin vielä aineistonanalyysin ja tulosten tarkastelun yhteydessä, jotta ne vastaisivat paremmin löydettyyn tutkimusongelmaan.

Yleisesti sanoen laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole välitöntä vaikutusta eikä merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Ei ole olemassa mekaanisia sääntöjä aineiston koon määrittämiseksi. Tätä laadullisen tutkimuksen piirrettä korostetaan useaan otteeseen: tarkoitus ei ole ainoastaan kertoa aineistosta, vaan pyrkiä kokoamaan rakentamaan siitä teoreettisesti kestäviä näkökulmia. Tästä syystä yhtä tärkeää kuin pyrkiä kokoamaan rajattu laadullinen aineisto, on alusta lähtien pyrkiä kehittämään teoreettista herkkyyttä kohdeilmistöä. (Eskola & Suoranta 1998, 47.)

Koska laadullinen aineisto on periaatteessa loppumatonta, tulee aineiston mahdollisimman tarkka rajaus keskeiseksi. Tärkeintä on oppia tuntemaan aineistonsa mahdollisimman hyvin, ettei tulkinta nojaa valitun ja rajatun aineiston satunnaisuuksiin. Myöhemmin aineistoa voi sitten kerätä tarpeen mukaan lisää. (Eskola & Suoranta 1998, 48.)

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse, ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 1998, 152.) Tutkielman luotettavuutta lisää se, että tutkimuksen toteuttamisesta annetaan riittävästi tietoa kuvailemalla esimerkiksi aineiston keruu ja analysointi mahdollisimman tarkasti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 164).

Tutkielman avulla saatiin paljon tuloksia ja sitä kautta vastauksia tutkimusongelmaan. Tulokset auttavat ymmärtämään sosiaalisen median merkityksen rakentumista nuorten ystävyysuhteissa. Ne tarjoavat uusia näkökulmia sosiaalisen median rooliin vuorovaikutussuhteissa. Näitä ovat esimerkiksi loputon keskustelu ja performatiivinen ystävyys. Tulosten kautta tuotiin esille nuorten ääntä, joka on tärkeää ymmärtääksemme tämän päivän nuorten arkea. Toisaalta tutkielmassa keskityttiin rajallisuuden vuoksi vain nuorten yksipuoliseen näkökulmaan. Heidän ystäviensä kuvausta heidän tilanteestaan ja suhteistaan ei otettu huomioon. Tämän vuoksi tutkielman anti onkin tarjota ymmärrystä nuorten kokemuksista, ja tulokset nojaavat heidän tulkintaansa, eikä tulosten perusteella voida varmasti sanoa heidän ystäviensä kokemuksia ja tuntemuksia esimerkiksi ristiriitatilanteissa.

8.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkielman tuloksista löydetyt ilmiöt, kuten loputon keskustelu ja performatiivinen ystävyys, asettavat mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Tutkielman päätulokset eli loputon keskustelu ja performatiivinen ystävyys ovat aiheita, joiden tutkimista olisi mielekästä tutkia myös jatkossa. Olisi mielenkiintoista tutkia esimerkiksi miten eri kanavat ovat yhteydessä loputtoman keskustelun piirteisiin ja kuinka eri ikäluokat kokevat loputtoman keskustelun ja millaisia piirteitä sillä on. Lisäksi olisi mielekästä pohtia performatiivisen ystävyuden yhteyttä identiteettiin, koska nuorien identiteetin kannalta performatiivinen ystävyys voi olla tärkeä osa, ja toisaalta sen puute voi myös vaikuttaa kokemukseen itsestä ja omista ystävyysuhteista. Tässä tutkielmassa annettiin jo erilaisia merkityksiä muiden teoille sosiaalisessa mediassa.

KIRJALLISUUS

Definition of Youth. 2013. United Nations Youth.

<https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf> (5.4.2021)

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285> (5.4.2021)

Best, P., Taylor, B., & Manktelow, R. (2015). I've 500 friends, but who are my mates? investigating the influence of online friend networks on adolescent wellbeing. *Journal of Public Mental Health, 14*(3), 135-148. doi:10.1108/JPMH-05-2014-0022

Booker, C. L., Kelly, Y. J., & Sacker, A. (2018a). Gender differences in the associations between age trends of social media interaction and well-being among 10-15 year olds in the UK. *BMC Public Health; BMC Public Health, 18*(1), 321-12. doi:10.1186/s12889-018-5220-4

Boyd, D. (2014). *It's complicated : The social lives of networked teens*. New Haven: Yale University Press. 37, 49

Chi Thi, P. D. (2020). Social media. A literature review. *Journal of Media Research, 13*(3), 112-126. doi:10.24193/jmr.38.7, 122

Cotterell, J. (2013). *Social networks in youth and adolescence*. Hoboken: Routledge. Retrieved from <http://libproxy.tuni.fi/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie,ip,uid&db=nlebk&AN=536283&site=ehost-live&scope=site> 80, 81, 81, 87, 93

Dron, J., & Anderson, T. (2014). *Teaching crowds: learning and social media*. Athabasca, Alberta: Athabasca University Press. 10

Dredge, R., & Schreurs, L. (2020). Social media use and offline interpersonal outcomes during youth: A systematic literature review. *Mass Communication & Society, 23*(6), 885-911. doi:10.1080/15205436.2020.1810277,

Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

- Furlong, A. (2013). *Youth studies: An introduction*. New York: Routledge., 1, 23, 22,
- Hietaoja, E., & Mäkinen, K. (2019). *Sosiaalisen median käytön vaikutukset nuorten hyvinvointiin*
- Hruschka, D. J. (2010). *Friendship development, ecology, and evolution of a relationship*. Berkeley: University of California Press. doi:10.1525/9780520947887, 132, 166, 167,
- Isotalus, P., Jussila, J., Matikainen, J., & Boedeker, M. (2018). *Twitter viestintänä : Ilmiöt ja verkostot*. Tampere: Vastapaino. 14 (toisen käden lähde!)
- Khan, S., Gagné, M., Yang, L., & Shapka, J. (2016). Exploring the relationship between adolescents' self-concept and their offline and online social worlds. *Computers in Human Behavior, 55*, 940-945. doi:10.1016/j.chb.2015.09.046
- Kuula Arja. (2006). *Tutkimuseetiikka. aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys* . Tampere: Vastapaino. 15, 94,
- Meikle, G. (2016). *Social media : Communication, sharing and visibility*. New York: Routledge. 310-311
- Mesch, G. (2005) A Study of Adolescents' Online and Offline Social Relationships, Oxford Internet Institute, Research Report No. 8.
- Makkonen Elina. (2009). *Muistitiedon etnografiaa tuottamassa*. Joensuu: Joensuun yliopisto. 53
- O'Reilly, M., Dogra, N., Whiteman, N., Hughes, J., Eruyar, S., & Reilly, P. (2018a). Is social media bad for mental health and wellbeing? exploring the perspectives of adolescents. *Clinical Child Psychology and Psychiatry; Clin Child Psychol Psychiatry, 23(4)*, 601-613. doi:10.1177/1359104518775154, 601
- Park, S. (2013). Always on and always with mobile tablet devices: A qualitative study on how young adults negotiate with continuous connected presence. *Bulletin of Science, Technology & Society, 33(5-6)*, 182-190. doi:10.1177/0270467614528900, 189
- Puusa, A., Juuti, P., & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. 73,

- Ruusuvuori, J., Nikander, P., & Hyvärinen, M. K. (2010). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino., 23, 425, 427,
- Sandford, R., & Quarmby, T. (2019). *Space, place, and identity: New pressures in the lives of young people* (1st ed.) Routledge. doi:10.4324/9781351026987-11, 117, 129, 121-122, 124.
- Shulman, S., Laursen, B., Kalman, Z., and Karpovsky, S. (1997). Adolescent intimacy revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, 26, 597–617.
- Suominen, J., Östman, S., Saarikoski, P., & Turtiainen, R. (2013). *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus. 17
- Tang, L. (2010). DEVELOPMENT OF ONLINE FRIENDSHIP IN DIFFERENT SOCIAL SPACES: A case study. *Information, Communication & Society*, 13(4), 615-633.
doi:10.1080/13691180902998639
- Tiittula, L., & Ruusuvuori, J. (2005). *Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus*, 23
- Trenholm, S., & Jensen, A. (2013). *Interpersonal communication* (7th ed.). New York, NY ;: Oxford University Press. 27-28, 29, 274-275, 276
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. 63-64, 65, 87-88, 91-92,
- Valkenburg, P. M., & T. P. (2017). *Plugged in: How media attract and affect youth*. Cumberland: Yale University Press. 1-2
- Laine, T. (2018). *Merkitysrakenteiden tulkinta teoksessa:*
Valli, R., & Aaltola, J. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5th ed.). Jyväskylä: PS-kustannus. 31–34
- Walther, J. (2011). *Theories of Computer-Mediated Communication and Interpersonal Relations*. Sage.

Walther, J. (2008). Social information processing theory: impressions and relationship development online. Teoksessa Baxter & Braithwaite (toim.) *Engaging Theories in Interpersonal communication: Multiple perspectives*, Sage Thousand Oaks, CA. 391–404.

Wyn, J., & White, R. (1997b). *Rethinking youth*. Sydney: Allen & Unwin., 6

Eskola J., Lähti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 28

GRADUN LIITTEET

Liite 1. Haastattelukutsu

Liite 2. Suostumus

Liite 3. Tiedote tieteelliseen tutkimukseen osallistumisesta

Liite 4. Tietosuojailmoitus

Liite 5. Haastattelukysymykset

Liite. 1. haastattelukutsu

**HAASTATTELU
KUTSU**

MOIKKAI TEEN VIESTINNÄN PRO
GRADU -TUTKIELMAA TAMPEREEN
YLIOPISTOSSA NUORTEN AIKUISTEN
YSTÄVYYSSUHTEISTA SOSIAALISESSA
MEDIASSA JA ETSIN NYT
HAASTATTELTAVIA:

Oletko 18-24 vuotias nuori?

Onko sosiaalinen media osa
arkeasi?

Pidätkö yllä ystävyssuhteita
myös somessa? (Eli laitatko
täällä viestiä kaverille!)

Holuaisitko osallistua
tutkimushaastatteluun?

**HAASTATTELU
KUTSU**

TUTKIMUKSESSA POHDITAAN,
MILLAISENA NUORET KOKEVAT
SOSIAALISEN MEDIAN
MERKITYKSEN LÄHEISSÄ
IHMISSUHTEISSAA.

HAASTATTELUKUTSUT OVAT
LUOTTAMUKSELLISIA JA NIITÄ
KÄSITELLÄÄN ANONYYMISTI.
HAASTATTELTAVIA EI VOI
TUNNISTAA LOPULLISESTA
TYÖSTÄ. JOS KIINNOSTUIT
LAITA MINULLE VIESTIÄ! SAA
KYSYÄ MITÄ VAAN JA VINKATA
KANS KAVERILLE.

PS. TAMPEREEN
HAASTATTELTAVILLE KEITÄN
KAHVIT / TEET
KORONATURVALLISESTI <3

Liite 2. Suostumus

Suostumus tieteelliseen tutkimukseen

Viestintä-oppiaine, TAU

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen **Sosiaalisen median merkitys nuorten ystävyysuhteissa**.

Olen saanut riittävät tiedot tutkimuksesta ja tutkimuksen toteuttamisesta. Olen tutustunut tutkimusta kuvaavaan tiedotteeseen ja Kati Hiltunen on kuvannut minulle tutkimuksen sisältöä. Hän on myös vastannut riittävän tarkasti kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini. Minulla on ollut mahdollisuus harkita riittävästi osallistumistani.

Olen tutustunut tietosuojailmoituksessa selitettyihin tutkittavan (rekisteröidyn) oikeuksiin ja rajoituksiin. Minulle on selvitetty, että tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voin milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää osallistumiseni tai peruuttaa suostumukseni tutkimukseen, eikä siitä aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia.

Allekirjoittamalla suostumuslomakkeen hyväksyn tietojeni käytön tietosuojailmoituksessa kuvattuun tutkimukseen.

Kyllä

Allekirjoituksellani vahvistan, että vapaaehtoisesti suostun osallistumaan tutkimukseen ja annan luvan käyttää haastatteluni tutkimusaineistona.

Allekirjoitus Päiväys

Nimen selvennys

Suostumus vastaanotettu

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus, päiväys ja nimenselvennys

Alkuperäinen allekirjoitettu asiakirja jää tutkimuksen tekijän arkistoon, ja kopio annetaan tutkittavalle. Suostumusta säilytetään tietoturvallisesti niin kauan kuin aineisto on tunnisteeellisessä muodossa.

Liite 3. Tiedote tieteelliseen tutkimukseen osallistumisesta:

Päiväys tähän

Pyyntö osallistua viestinnän tutkimukseen: Sosiaalisen median merkitys nuorten ystävyysuhteissa

Tutkimuksen tarkoitus. Tutkimushankkeen tavoitteena on kuvata nuorten kokemuksia sosiaalisen median merkityksestä heidän läheisissä ihmissuhteissaan. Tutkimuksessa tarkastellaan sosiaalisen median mahdollisuuksia ja rajoituksia nuorten näkökulmasta käsin.

Pyyntö osallistua tutkimukseen. Tutkimus toteutetaan haastatteluina. Pyydän Sinua osallistumaan tutkimukseen.

Vapaaehtoisuus. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi missä vaiheessa tahansa. Voit myös peruuttaa suostumuksesi tietosuojailmoituksessa kuvatulla tavalla.

Tutkimuksen kulku. Tutkimushaastattelut tehdään helmikuussa 2021. Haastatteluun varataan tunti aikaa, mutta haastattelut voivat olla eri mittaisia. Haastattelijan täytyy olla 18–24 vuoden ikäinen ja hän pitää yhteyttä ystäviinsä sosiaalisen median välityksellä. Tutkimus ei vaikuta tutkittavan arkeen, eikä hän ole tunnistettavissa tutkimustuloksista.

Tutkimusaineiston käyttötarkoitus, käsittely ja säilyttäminen. Tutkimusaineistosta on laadittu asianmukainen tietosuojailmoitus, jossa kuvataan rekisterin tietosisältö ja suojaus. Aineistoa säilytetään ja käsitellään vain tutkijan kannettavalla tietokoneella, joka on suojattu salasanalla ja siihen on pääsy vain tutkimuksen tekijällä. Tutkimustulosten raportoinnissa huolehditaan siitä, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Aineistoa säilytetään vuoden 2021 loppuun asti, minkä jälkeen se viimeistään tuhoetaan.

Tutkimustulokset, niiden hyödyntäminen ja niistä tiedottaminen. Tutkimuksen tulokset perustuvat haastattelun analyysiin. Tavoitteena on tuottaa tuloksia, joita voidaan hyödyntää sosiaalisen median ja nuorten ystävyysuhteiden merkitysten ymmärtämisessä.

Tutkimukseen osallistuneilla on oikeus saada tietoa tutkimuksen etenemisestä. Tulokset raportoidaan viestinnän pro gradu -tutkielmana.

Mikäli Sinulla on jotain kysyttävää tutkimuksesta, vastaan mielelläni.

**Ystävällisin terveisin,
Kati Hiltunen**

**Tutkimuksen tekijä:
Kati Hiltunen**

Ilmoituksesta voi poistaa kohdat, jotka eivät liity ko. tutkimukseen.

1. Tutkimuksen nimi, luonne ja kesto

Tutkimuksen nimi: Sosiaalisen median merkitys nuorten ystävyys-suhteissa

- Kertatutkimus
 Seurantatutkimus

Tutkimuksen kesto-aika: kesäkuu 2021
Henkilötietojen käsittely-aika: kesäkuu 2021

2. Rekisterinpitäjä (valitse yksi)

- Tutkimus tehdään työsuhteessa Tampereen yliopistona toimivaan Tampereen korkeakoulusäätiöön, jolloin rekisterinpitäjä on Tampereen korkeakoulusäätiö.

Tampereen korkeakoulusäätiö sr
33014 Tampereen yliopisto
Kalevantie 4, 33100 Tampere
Y-tunnus 2844561-8

- Kyseessä on opiskelijatutkimus (rekisterinpitäjä ei työsuhteessa Tampereen korkeakoulusäätiöön), jolloin rekisterinpitäjä on opiskelija.

Kati Hiltunen,

- Kyse on yhteisrekisteristä, ja rekisterinpitäjiä on useita. Mainitse tässä kaikki rekisterinpitäjät: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

3. Yhteyshenkilö tutkimusrekisteriä koskevissa asioissa

Nimi Kati Hiltunen

4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot (ei opiskelijatutkimuksessa)

5. Tutkimuksen vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä

Nimi Kati Hiltunen

6. Tutkimuksen suorittajat:

Kati Hiltunen

7. Tutkimusrekisterin tietosisältö

Nimet, yhteystiedot ja haastatteluaineisto. Litteroitu aineisto pseudonymisoidaan.

8. Henkilötietojen tietolähteet

Tutkittavien oma ilmoitus.

9. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tietoja käytetään Pro gradu työn aineistona ja yhteistietoja käytetään mahdollisiin yhteydenottoihin tutkimusprosessin aikana.

Kohdassa 1 luetellut organisaatiot toimivat tässä tutkimuksessa yhteisrekisterinpitäjinä, eli ne määrittelevät yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot.

10. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste: *EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6 kohta 1 sekä tietosuojalaki 4 §:*

Tutkittavan suostumus

Miten suostumuksen voi peruuttaa: Suostumuksen voi peruuttaa ilmoittamalla tästä suullisesti tai kirjallisesti tutkimuksen tekijälle.

11. Arkaluonteiset henkilötiedot (erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ja rikostiedot)

Tutkimuksessa ei käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja

Tutkimuksessa käsitellään seuraavia arkaluonteisia henkilötietoja:

- Rotu tai etninen alkuperä
- Poliittiset mielipiteet
- Uskonnollinen tai filosofinen vakaumus
- Ammattiliiton jäsenyys
- Geneettiset tiedot
- Biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten
- Terveystiedot
- Luonnollisen henkilön seksuaalinen käyttäytyminen tai suuntautuminen

Tutkimuksessa käsitellään rikostuomiota tai rikkomuksia koskevia tietoja:

Ei

12. Henkilötietojen siirto tai luovuttaminen tutkimusryhmän ulkopuolelle

Henkilötietoja ei siirretä tutkimusryhmän ulkopuolelle.

13. Henkilötietojen siirto tai luovuttaminen EU:n/ETA-alueen ulkopuolelle

Siirretäänkö rekisterin tietoja kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle:

Ei

Kyllä, mihin: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Kuvaus käytettävistä suojoimista: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

14. Automatisoitu päätöksenteko

Automaattisia päätöksiä ei tehdä.

15. Rekisterin suojausten periaatteet

Manuaalisen aineiston (esim. paperiaineisto) suojaaminen:

Lukitussa tilassa

Lukitussa kaapissa

Muuten, miten: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Digitaalisen aineiston suojaaminen (esim. tietojärjestelmät ja laitteet):

käyttäjätunnus

salasana

kaksivaiheinen käyttäjän tunnistus (MFA)

pääsynhallinta verkko-osoitteiden avulla (IP-osoitteet)

käytön rekisteröinti (lokiteijojen kerääminen)

kulunvalvonta

muu, mikä:

Suorien tunnistetietojen käsittely:

Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa

Aineisto on pseudonymisoitu

Aineisto analysoidaan suorien tunnistetiedoin, koska (peruste suorien tunnistetietojen säilyttämiselle): Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Tietojen suojaus tietojen siirroissa:

tiedonsiirron salaus (kuvaile miten): Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

tiedoston salaus (kuvaile miten): Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

muu, mikä: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

16. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusrekisteri hävitetään

Tutkimusrekisteri arkistoidaan anonymisoituna ilman tunnistetietoja

Tutkimusrekisteri arkistoidaan tunnistetiedoin

Mihin aineisto arkistoidaan ja miten pitkäksi aikaa: Aineisto arkistoidaan tutkijan tietokoneelle ja hävitetään 30.9.2021.

17. Rekisteröidyn oikeudet ja niiden mahdollinen rajoittaminen

Rekisteröidyllä on, ellei tietosuojalainsäädännöstä muuta johdu:

- Tietojen tarkastusoikeus (oikeus saada pääsy henkilötietoihin)
 - o Rekisteröidyllä on oikeus tietää, käsitelläänkö hänen henkilötietojaan vai ei, ja mitä henkilötietoja hänestä on tallennettu.
- Oikeus tietojen oikaisemiseen
 - o Rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että häntä koskevat virheelliset, epätarkat tai puutteelliset henkilötiedot oikaistaan tai täydennetään ilman aiheetonta viivytystä. Lisäksi henkilöllä on oikeus vaatia, että tarpeettomat henkilötiedot poistetaan.
- Oikeus tietojen poistamiseen
 - o Rekisteröidyllä on poikkeustapauksissa oikeus saada henkilötietonsa kokonaan poistettua rekisterinpitäjän rekistereistä (oikeus tulla unohdetuksi).
- Oikeus käsittelyn rajoittamiseen
 - o Rekisteröidyllä on tietyissä tilanteissa oikeus pyytää henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista siksi aikaa, kunnes hänen tietonsa on asianmukaisesti tarkistettu ja korjattu tai täydennetty.
- Vastustamisoikeus
 - o Henkilöllä on tietyissä tilanteissa oikeus henkilökohtaiseen, erityiseen tilanteeseensa perustuen milloin tahansa vastustaa henkilötietojensa käsittelyä.
- Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen
 - o Rekisteröidyllä on tietyissä tilanteissa oikeus saada häntä koskevat henkilötiedot, jotka hän on toimittanut rekisterinpitäjälle, jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa, ja oikeus siirtää tiedot toiselle rekisterinpitäjälle.
- Oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle
 - o Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkansa sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, jos hän katsoo, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta (EU) 2016/679. Rekisteröidyllä on lisäksi oikeus käyttää hallinnollisia muutoksenhakekeinoja sekä muita oikeussuojakeinoja.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00521 Helsinki

Vaihde: 029 56 66700

Faksi: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuojaja@om.fi

Rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä koskevissa pyynnöissä noudatetaan rekisterinpitäjän tietopyyntöprosessia.

Liite 5. Haastattelukysymykset

Taustatiedot

Ikä, elämäntilanne

OMA SUHDE SOSIAALISEEN MEDIAAN

Miten kuvailisit sosiaalista mediaa? (Omin sanoin)

Millainen on somen merkitys arjessasi?

Kuinka paljon käytät aikaa somessa?

Miten kuvailisit omaa somen käyttöä?

Mihin tarkoituksiin käytät somea?

Kun julkaiset sosiaalisessa mediassa sisältöä, kenelle se on tarkoitettu?

TOIMINNOT

Mitä ajatuksia tykkäykset herättävät sinussa? Millaisen merkityksen annat omille tykkäyksillesi?

Mitä ajatuksia seuraaminen herättää sinussa? Millä perusteella alat seurata jotakuta?

tallentaminen?

oletko lopettanut seuraamisen?

YSTÄVYYSSUHTEET JA SOME

Miten kuvaillet ystävyttä? Mitä ystävyys on sinulle?

Miten kuvailisit somen merkitystä ystävyysuhteissa?

Millainen rooli sillä on?

Millaisia ikäviä tunteita some on herättänyt läheisissä ihmissuhteissa? /

Millainen toiminta ystävien osalta on herättänyt ikäviä tunteita somessa?

(jos tunteita mainitaan, kysy miten ne ilmenevät)

Mitkä alustat ovat itsellesi tärkeimmät, kun puhutaan ystävyysuhteista?

somen pelisäännöt?

Onko some aiheuttanut väärinkäsityksiä?

Miten somesta puhutaan ystävyysuhteissa?

YLEISET KYSYMYKSET

Miten kasvokkain kerrotut tarinat ja sosiaalisen median tarinat eroavat toisistaan? Eroavatko?

Millaisia julkaisuja kohdistat ystäville?

Eroaako vuorovaikutusteot ystävien ja muiden kohdalla, jos eroavat niin miten?

Kenet koet ystäväksi sosiaalisessa mediassa?

Rajaatko ”yleisöäsi”? Miten?

Millaisilla teoilla suuntaat viestisi suoraan ystäville?

TIETTY SUHDE / SOMESUHTEET

MITEN ETENI / SYNTYI SYVENI / LOPPUI?

Onko ihmissuhde alkanut somessa? Miten?

Onko ystävyys jatkunut / syventynyt somessa? Miten?

Miten pidät yllä ystävyysuhteita Somessa?

Reagoitko ystävien julkaisuihin eri tavalla kuin muiden, miten?

Oletko koskaan päättänyt ihmissuhdetta sosiaalisessa mediassa? Miten?

Onko joku toinen päättänyt ihmissuhteen kanssasi somessa? Miten?

Miten some vaikutti siihen, miten tulkitsit tilanteen / vaikuttiko se?

Miten pidät yhteyttä sosiaalisessa mediassa ystäviisi?

Miten ystävät ottavat yhteyttä sinuun?

Miten otat itse yhteyttä heihin?

MAHDOLLISUUDET

Millaisia mahdollisuuksia sosiaalinen media luo ystävyysuhteelle?

Mitkä asiat somessa ilahduttavat sinua? Kun puhutaan läheisistä ihmissuhteista

Miten kuvaisit ystävyyttä sosiaalisessa mediassa?

Miten somessa koetut asiat näkyvät kasvokkain?

Miten kuvaisit eroa siinä kerrotko kuulumisesi kasvokkain vai somessa?

HAASTEET

Millaiset asiat harmittavat sinua sosiaalisessa mediassa ystävyysuhteissasi?

Millaisia haasteita sos. media luo ystävyysuhteelle?

Jos ihmissuhteessa on ilmennyt haasteita, oletko yrittänyt ratkaista niitä somessa?

LOPUKSI

Onko sinulla tarinaa, jonka haluaisit jakaa, mikä on tapahtunut sinulle ystäviesi kanssa somessa?

Haluaisitko vielä kertoa jotain?